

Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej” wg harmonogramu rzeczowo-finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/2/2017 w 2017r.

*Uczestnicy wszystkich zadań edukacyjnych Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
zostali poinformowani o dofinansowaniu zadań ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.*

**Pkt. 1. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –
Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” w zakresie ochrony przyrody i edukacji
ekologicznej**

W ramach zadania pn. „**Ochrona różnorodności siedlisk ptaków w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” i jego otulinie**” podjęte zostały działania, mające na celu zachowanie cennych walorów przyrodniczych Parku i jego otuliny, poprzez ochronę istniejących i stworzenie nowych siedlisk dla ptaków.

Wyniki obserwacji przyrodniczych na przestrzeni ostatnich kilku lat, dowiodły, iż obszar Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” i jego otuliny jest szczególnie cenny dla ptaków – dotychczas odnotowano tutaj obecność ponad 290 przedstawicieli tej grupy zwierząt, co stanowi blisko 65 % awifauny krajowej. Na tak dużą różnorodność gatunków ma wpływ zróżnicowanie siedlisk i związanych z nimi biotopów Mierzei Wiślanej i Żuław Wiślanych, położonych na terenie Parku i otuliny. Niestety obszar ten nie uchronił się przed ogólnokrajowymi tendencjami intensyfikacji upraw i tworzeniem gospodarstw monokulturowych. Niekorzystne dla wielu organizmów jest także przekształcanie ekstensywnie użytkowanych łąk na grunty orne. Dodatkowo, w pasie nadmorskim z roku na rok obserwuje się intensyfikację ruchu turystycznego z jego uciążliwymi skutkami w postaci zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska, wydeptywaniem roślinności i ograniczaniem ostoi zwierząt. Wynikiem tego jest zanikanie siedlisk i biotopów różnych gatunków zwierząt, w tym ptaków.

W trosce o utrzymanie w dobrym stanie istniejących siedlisk oraz minimalizację negatywnych tendencji do zmian w sposobie użytkowania gruntów, powodujących zagrożenie dla zachowania siedlisk istotnych dla ptaków, Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” dokłada wszelkich starań, aby zachować najcenniejsze elementy krajobrazu charakterystyczne dla regionu.

Żuławy Wiślane tworzą z Mierzeją Wiślaną specyficzną całość funkcjonalną, tym samym działania ochronne podejmowane na obszarze żuławskiej części otuliny Parku, gwarantują zachowanie ciągłości siedlisk, żerowisk, miejsc lęgowych i miejsc odpoczynku dla awifauny całego regionu. Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” od ponad dekady prowadzi intensywne działania w zakresie edukacji mieszkańców i turystów, wskazując dobre praktyki, które przyczyniają się do ochrony najcenniejszych siedlisk, utrzymywania ich bioróżnorodności oraz inicjuje tworzenie nowych miejsc, w celu poprawy sytuacji ptaków, innych zwierząt oraz szaty roślinnej.

Jedną z najważniejszych i stałych składowych realizowanego zadania są zabiegi pielęgnacyjne w zadrzewieniach śródpolnych, tworzonych przez pracowników Parku od 2008 r. Już po raz drugi działanie to przeprowadzono wspólnie z pracownikami pozostałych jednostek PZPK. Prace polegały na ogłowieciu kilkuset młodych wierzb i uprzątnięciu terenu. Zabieg ogławiania jest niezbędny dla wierzb, w szczególności pochodzących z pomnażania wegetatywnego, gdyż z wiekiem grube konary nabierają ciężaru i powodują rozłamywanie się pnia. W wyniku systematycznego cięcia konarów (co 5-6 lat) na stałej wysokości, tworzy się charakterystyczna "głowa wierzbowa" – zgrubienie z licznymi dziuplami i szczelinami, zamieszkiwane przez wiele gatunków ptaków, np. dziuplaków, takich jak pospolite: sikory, wróble, szpaki, kawki, pliszki, a także coraz rzadsze: dudki, pójdzki, puszczyki. Starsze, głowiaste wierzby są również ostojami interesującej entomofauny oraz myko- i lichenobioty. Z części pozyskanych konarów wycięto żywokoły, które zostały posadzone w kolejnych szpalerach lub jako uzupełnienie ubytków w już istniejących (w sumie 50 szt.). Pozostałości zrębakowano. W ramach zadania w sąsiedztwie szpalerów wierzbowych wprowadzono sadzonki kilku odmian starych jabłoni. Sadzonki wzmocniono palikami i zabezpieczono osłonkami mającymi na celu zabezpieczenie przed zgryzaniem przez zwierzynę i silnym wiatrem. Jak co roku prowadzone były również systematyczne kontrole nasadzeń, przeprowadzono również wykoszenie roślinności towarzyszącej, zagłuszającej sadzonki. W związku z realizacją ww. zabiegów pielęgnacyjnych zakupiono paliwo do quada z kosiarką oraz osprzęt do piły.

Prace prowadzone w ramach tej składowej skutkują wzrostem ilości zadrzewień na terenie otuliny Parku. Powstało tym samym wiele dogodnych miejsc dla bytowania ptaków. Szpalery wierzbowe oraz remizy, jako ostoje przyrody, stanowią miejsce koncentracji licznych gatunków roślin i zwierząt, w szczególności ptaków, które w krajobrazie rolniczym znajdują schronienie oraz pożywienie. Zgodnie ze swoim przeznaczeniem nasadzenia stanowią lokalne korytarze ekologiczne, którymi bezpiecznie migrują różnorodne gatunki roślin i zwierząt. Dzięki naszym działaniom lokalni rolnicy są zainteresowani tym, aby na ich gruntach również znalazły się zadrzewienia, dostrzegając ich dobroczynny wpływ na otoczenie (poprawa czystości powietrza i środowiska, ochrona gruntów uprawnych przed wiatrami i erozją, regulacja stosunków wodnych na polach) i dokonują nasadzeń – zarówno z pomocą pracowników Parku, jak i samodzielnie. Ciągłość projektu zapewnia propagowanie zasad gospodarki rolnej przyjaznej środowisku przyrodniczemu.

W trosce o zachowanie różnorodności siedlisk ptaków Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” wskazuje na zasadność ochrony oczek wodnych, starorzeczy oraz okresowych rozlewisk, które zapewniają byt awifaunie Parku. W czasie wiosennych i jesiennych migracji ptaków żuławska część otuliny Parku służy jako miejsce odpoczynku dla licznych stad gęsi i łabędzi, a na okolicznych wodach licznie występują różne gatunki z grupy ptaków wodno-błotnych. Miejscem stałej koncentracji tej grupy zwierząt jest zagłębienie terenu, które zostało pogłębione i jest nawadniane w miarę potrzeb. Jego położenie ma bardzo duże znaczenie dla lokalnej awifauny, ponieważ umożliwia ono ptakom żerowanie zarówno w momentach wysokiego stanu wód na Zalewie Wiślany, jak i w okresie suszy. Miejsce to służy zarówno jako żerowisko i wodopój oraz kąpielisko i jest to jedyne tego typu miejsce we wschodniej części otuliny Parku, gdyż podobne zagłębienia osuszane są przez rolników w trosce o uprawy.

Od lat Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” monitoruje stan techniczny i sytuację

gniazd bociana białego. Każdorazowo zagrożone gniazda są naprawiane i odpowiednio przygotowywane na przybycie bocianów. W przypadku gniazd zlokalizowanych na słupach linii energetycznych, pracownicy Parku kierują pisemne prośby o naprawienie platform do administratora trakcji, który każdorazowo dokonuje napraw. W pozostałych przypadkach prace renowacyjne wykonują pracownicy Parku. W br. wynajęto podnośnik, dzięki temu dokonano naprawy dwóch gniazd bocianich w Grochowie i Izbiskach. Pracownicy Parku samodzielnie przygotowali wierzbowe podstawy. Wiosną gniazda zostały zasiedlone. Po interwencji Parku pracownicy firmy Energa dokonali jesienią dokonali naprawy słupa energetycznego i platformy, zniszczonych podczas wichury w Sztutowie.

W ramach poszerzenia dostępu do informacyjnej o zadaniu, podczas wiosennej edycji kampanii „Chroń przyrodę dla siebie i przyszłych pokoleń” odbyły się akcje porządkowe z udziałem mieszkańców terenu Parku i otuliny. W kwietniu i październiku br. pracownicy Parku we współpracy z przedstawicielami Błękitnego Patrolu WWF, Urzędu Morskiego i Urzędu Gminy Stegna zorganizowali akcję sprzątania rezerwatu „Mewia Łacha” i okolic. W obu akcjach pod hasłem: „Nie bądź patałachem i posprzątaj Mewią Łachę” wzięło udział ponad 150 osób! Oprócz lokalnych mieszkańców akcję wsparli uczniowie Szkoły Podstawowej w Sztumie i turyści z Braniewa, Elbląga, Gdańska oraz Warszawy. Po krótkiej części edukacyjnej teren rezerwatu i okolicznych plaż wraz z zapleczem został błyskawicznie uprzątnięty. Sprawozdania z wykonanych prac porządkowych w rezerwacie zostały przedłożone Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku. Łącznie usunięto około 12 m³ odpadów. Zgodnie z harmonogramem opłacono wywóz kontenerów z nieczystościami oraz zakupiono rękawice i worki, a także artykuły spożywcze. Akcję wsparli również właściciele lokalnej restauracji „Keja” przygotowując ciepły posiłek. W efekcie prac oczyszczono kładzinę oraz plażę i jej wydmowe zaplecze przed rozpoczęciem i po zakończeniu sezonu letniego. Zalegające śmieci nanoszone przez prądy morskie i deponowane na plaży stanowiłyby zagrożenie dla bytujących tam ptaków oraz pogarszały stan chronionych siedlisk przyrodniczych: 1210, 2110, 2120, 2130, 2180. Działanie to w pełni wpisywało się w zadania ochronne Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku dla rezerwatu.

Ponadto w ramach kampanii systematycznie prowadzone były akcje sprzątania okolic zadrzewień śródpolnych, remiz oraz terenów leśnych na obszarze Parku. Do akcji włączyli się mieszkańcy i turyści.

Dopełnieniem wszystkich działań podejmowanych przez pracowników Parku jest edukacja ekologiczna. Składają się na nią przede wszystkim spotkania z dziećmi, młodzieżą oraz dorosłymi – zarówno kameralne jak i terenowe. Należą do nich prelekcje, pogadanki oraz warsztaty, dające możliwość poznania konkretnych zagadnień kluczowych dla ochrony przyrody regionu. W roku 2017 pracownicy Parku przeprowadzili 55 takich spotkań, w których udział wzięło łącznie ponad 2 300 osób. Po zajęciach pracownicy Parku nagradzają najaktywniejsze osoby drobnymi materiałami związanymi z tematyką przyrodniczą. W tym roku wykonano edukacyjne memory prezentujące kilkanaście wybranych gatunków ptaków występujących na terenie Parku i ich siedliska. Zakupiono również 1000 egz. edukacyjnej gry planszowej promującej działania z zakresu czynnej ochrony przyrody w Parku pn. „Ptasie lato w Parku Krajobrazowym «Mierzeja Wiślana»”, której projekt opracowali pracownicy Parku. Fabuła gry rozgrywa się na terenie otuliny Parku i prezentuje perypetie wybranych gatunków ptaków podczas sezonu letniego, z naciskiem na zagrożenia ze strony intensywnej gospodarki

rolnej. Zakupiono również lniane torby z nadrukiem promującym zadanie. Gry i torby rozdawane są w organizowanych przez Park konkursach oraz mini-konkursach wiedzy o Parku na stoiskach promocyjnych jednostki; wzbudzają one zainteresowanie przyrodą, co stanowi bez wątpienia pierwszy krok do zrozumienia mechanizmów bioróżnorodności, dzięki którym ona funkcjonuje. Trafiają również do świetlic środowiskowych oraz szkolnych bibliotek na terenie Parku i otuliny, gdzie stanowią pomoc dydaktyczną dla nauczycieli podczas prowadzenia lekcji. Na potrzeby prowadzenia zajęć w Parku i podczas warsztatów zakupiono materiały biurowe niezbędne do przygotowania kart pracy, testów, dyplomów, itp.

Od lat Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” jest jedną z wiodących instytucji, które prowadzą edukację ekologiczną na terenie powiatu nowodworskiego. Pracownicy Parku wykorzystują każdą możliwą okazję do zaprezentowania walorów obszaru oraz problematyki ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych. Duże możliwości w tym zakresie dają imprezy plenerowe – pikniki, festyny, dożynki, itp. Odpowiednio zaaranżowane stoiska przyciągają uwagę i dają okazję do nawiązania dialogu w tematyce sytuacji gatunków roślin i zwierząt w regionie oraz wpływu człowieka na środowisko. Na potrzeby realizacji mobilnej makiety prezentowanej na stoisku Parku wykonano baner, stanowiący doskonałą pomoc dydaktyczną, w postaci ścianki namiotu z mapą Parku i otuliny. Wzbogacono również ekspozycję przyrodniczą o kolejne drewniane modele ptaków, wykonane w skali 1:1. Okazy cieszą się dużym zainteresowaniem i stwarzają niecodzienną możliwość nauki rozpoznawania ptaków występujących na naszym terenie. Bazę pomocy dydaktycznych wzbogacono również o edukacyjne gry drewniane – memory oraz klocki, które cieszą się ogromnym zainteresowaniem podczas imprez.

W 2017 r. Pracownicy Parku uczestniczyli ze swoim stoiskiem w 26 imprezach plenerowych, w których łącznie udział wzięło ponad 5 500 osób. Do najważniejszych należały m.in. 3 pikniki ekologiczne „Bioróżnorodność – Poznaj, by zachować!”, które odbyły się w Trójmieście i w Słupsku. Inne imprezy, w których czynnie uczestniczył Park to m.in.: XIX Międzynarodowe Mistrzostwa Świata w Poławianiu Bursztynu w Jantarze, Dni Rybaka w Kątach Rybackich, festyny rodzinne i jubileusze miejscowości w Krynicy Morskiej i Jantarze, dożynki gminne i powiatowe, itp. Pracownicy Parku włączyli się również aktywnie w obchody Roku Wisły, uczestnicząc w trzech festynach plenerowych w Mikoszewie, Rybinie i Sztutowie oraz w obchody Dnia Krajobrazu, organizując spacer krajobrazowy z uczniami Szkoły Podstawowej w Sztutowie i mieszkańcami regionu, a także promowali walory przyrodnicze i prowadzili edukację w temacie awifauny Parku i otuliny w ramach VII Ptasięgo Pikniku. W październiku Pracownicy Parku zorganizowali również warsztaty w ramach „Grzybobrania z Parkiem Krajobrazowym «Mierzeja Wiślana»”.

Jak co roku, Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” – we współpracy z Nadleśnictwem Elbląg oraz PTTK Oddziałem Ziemi Elbląskiej – zorganizował rajd pieszy o charakterze edukacyjnym. Hasłem VII Rajdu Szlakami Mierzei Wiślanej był „Las wokół nas”. Uczestnicy Rajdu podczas trasy o długości 10 km zapoznali się walorami kompleksów leśnych Parku w okolicy siedziby. Różnorodność siedlisk wynikająca z bogatej rzeźby terenu i odmiennych warunków troficznych, przy udziale człowieka doprowadziła do powstania różnych typów zbiorowisk roślinnych. Na trasie rajdu przeprowadzono więc warsztaty przyrodnicze nt. flory i fauny zbiorowisk leśnych Parku i jego otuliny. Na zakończenie Rajdu odbyło się ognisko, gdzie przeprowadzono konkurs z nagrodami (książki i gry planszowe oraz drobne rekwizyty

promujące PKMW). Tak zorganizowana forma promocji walorów Parku jest bardzo pozytywnie odbierana przez mieszkańców, zainteresowanych poznaniem bogactwa przyrodniczego najbliższej okolicy.

Kolejnym działaniem zakresu edukacji są konkursy, które dają możliwość poszerzenia wiedzy wśród uczniów, kształtowania właściwych postaw proekologicznych i motywują do rozwijania pasji i zainteresowania przyrodą. W październiku br. przeprowadzono VII edycję konkursu z wiedzy ekologicznej „Jestem integralną częścią przyrody – «Mierzeja Wiślana»”. W ramach etapu przygotowawczego odbyło się 14 spotkań, w których udział wzięło 548 uczniów z 13 szkół podstawowych z całego powiatu nowodworskiego. Tym razem tematem przewodnim było hasło: „W zgodzie z przyrodą”. Uczestnicy spotkań zapoznali się m.in. z działaniami ochrony czynnej podejmowanej na rzecz ochrony bioróżnorodności na terenie naszego Parku i otuliny, roli krajobrazu w przyrodzie i życiu człowieka, walorach Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” i innych lokalnych form ochrony przyrody. Do testu w etapie szkolnym przystąpiło 182 uczniów. Finał odbył się 24 października 2017 r. Przystąpiło do niego 39 uczniów.

Drugim konkursem o ogólnopolskim charakterze jest: Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski. Wiedza nt. parków krajobrazowych i ich znaczeniu w naszym kraju wciąż nie jest na odpowiednim poziomie. Udział w konkursie pozwolił uczestnikom m.in. na zdobycie i pogłębienie wiedzy dotyczącej parków krajobrazowych w naszym kraju, poszerzenie wiadomości z zakresu ekologii, ochrony przyrody i ochrony środowiska. W styczniu przeprowadzono III etap edycji 2016/2017. Na etapie wojewódzkim Park reprezentowali uczniowie Gimnazjum w Sztutowie, gdzie zajęli II miejsce. Jesienią pracownicy Parku sprawowali kontrolę nad przebiegiem dwóch pierwszych etapów edycji 2017/2018. Park jest również koordynatorem wojewódzkim bieżącej edycji konkursu.

Zgodnie z harmonogramem zakupiono nagrody oraz drobne materiały edukacyjne.

Na stałe do kalendarza wydarzeń PKMW weszła akcja „Pomóżmy zwierzętom przetrwać zimę – drzewko za kasztany i żołądź”. Akcję ogłoszono z początkiem października na stronie Parku, na portalu społecznościowym oraz w prasie. W szkołach odbyły się pogadanki, mające na celu wyjaśnienie lub przypomnienie prawidłowych zasad dokarmiania dzikich zwierząt, przede wszystkim ptaków. Uczestniczyło w nich blisko 300 osób. Na terenie Parku i otuliny karma odbierana była na bieżąco przez pracowników Parku (ze szkół oraz z GOKSiR w Stegnie). Finał akcji odbył się 20 października 2017 r. w Nowym Dworze Gdańskim. Zorganizowany został we współpracy z Nadleśnictwem Elbląg, Kołem Łowieckim „Sokół”, Dziennikiem Bałtyckim i Żuławskim Parkiem Historycznym. Stoiska organizatorów licznie odwiedzili zarówno dorośli mieszkańcy, jak i przedstawiciele szkół oraz przedszkoli z powiatu nowodworskiego. Łącznie zebrano ponad 5 ton kasztanów i żołądź, które sukcesywnie trafiają do paśników leśnych zwierząt. W zamian rozdano sadzonki drzew i krzewów, dyplomy i podziękowania dla szkół i nagrody książkowe dla uczniów (ufundowane również przez Koło „Sokół”). Zakupiono drobne nagrody edukacyjne, sadzonki oraz paliwo zaangażowane na przewożenie zebranej karmy, a także artykuły spożywcze w celu przygotowania ognisk dla najbardziej zaangażowanych uczniów i opiekunów. Zakupiono również karmę dla ptaków, która trafia sukcesywnie do karmników.

Akcja prowadzona od kilkunastu lat rokrocznie cieszy się dużym zainteresowaniem. Jej głównym zadaniem jest ukształtowanie prawidłowych postaw wobec dokarmiania zwierząt.

Naturalnym odruchem ludzi jest dzielenie się pożywieniem ze zwierzętami. Niestety do lasu często trafia chleb i inne pieczywo, a także nadpsute lub pleśniejące odpady. Zbiórka kasztanów i żołądzi prowadzona na terenie miejsc do których dzikie zwierzęta nie mają dostępu, w połączeniu z edukacją, ma pozytywny wymiar – w paśnikach i na karmiskach leśnych jest naturalny pokarm, a dokarmianie prowadzą fachowcy – pracownicy Parku i leśnicy.

Zakupiono również paliwo na dojazdy na zajęcia edukacyjne, imprezy plenerowe, a także na akcje patrolowe mające na celu ochronę walorów krajobrazowych i zasobów przyrodniczych Parku.

W ciągu całego roku pracownicy Parku interweniowali 28 razy do zwierząt: osłabionych bobrów, które przewożono z plaż Krynicy Morskiej w okolice Mikoszewa; łabędzia niemego, licznych bocianów i kormoranów, nurzyka, krogulca, mewy srebrzystej, czajki, sowy, myszołowa, jerzyka, sójki, czapli siwej, saren oraz zajęcy. Zwierzęta znajdowały u nas chwilowe schronienie i opiekę. Z uwagi na charakter Parku i rozległość terenu pracownicy Parku dojeżdżają na miejsce interwencji i przewożą podopiecznych na obserwację po udzieleniu pierwszej pomocy, bądź na miejsce, gdzie taka pomoc zostanie mu udzielona. Każdy taki wyjazd to niejednokrotnie kilkadziesiąt kilometrów, co przy kilkudziesięciu interwencjach w sezonie generuje znaczne koszty. Brak w pobliżu azylu lub ośrodka rehabilitacji zwierząt chronionych (najbliższe znajdują się 50-70 km od siedziby Parku) oraz ograniczone możliwości w dotarciu do ww. instytucji, powoduje, że taka działalność naszej jednostki jest niezbędna.

Park czynnie włącza się również w akcję „Bezpieczne lato”, która ma na celu poprawę bezpieczeństwa mieszkańców i turystów przebywających na Mierzei oraz ochronę walorów przyrodniczych Parku. Łącznie pracownicy Parku uczestniczyli w 12 całodniowych patrolach z pracownikami Nadleśnictwa Elbląg, Urzędu Morskiego, Straży Leśnej, Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Państwowej Straży Rybackiej. Monitorowano cenne przyrodniczo i wrażliwe tereny wydm nadmorskich, pod kątem przestrzegania przepisów obowiązujących na tym terenie.

Ponadto pracownicy Parku promują działania w ramach zadania dzięki artykułom w mediach i na stronie internetowej oraz na portalu społecznościowym, edukując tym samym społeczeństwo w kontekście rangi oraz znaczenia przyrody w życiu człowieka, ze wskazaniem właściwych postaw i metod ochrony.

Pkt. 2. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Trójmiejski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Akcja medialna dotycząca popularyzacji Parku. Produkcja spotu reklamowego.

Realizacja zadania rozłożono na cały rok. W trakcie wszelkiego rodzaju imprez ekologicznych w których uczestniczą pracownicy TPK propagowano temat konieczności ochrony zasobów przyrodniczych TPK, m.in.: właściwe zasady (w dziedzinie turystyki i rekreacji) korzystania przez turystów z zasobów przyrodniczych TPK. Popularyzowano ideę tworzenia „Strefy buforowej” wokół Parku. Wyjaśniano są również zagadnienia dotyczące gospodarki leśnej prowadzonej przez lasy państwowe na terenie TPK. Pracownicy TPK wygłosili prelekcje i prowadzili rozmowy na tematy związane z ochroną TPK m.in. na

impresach ekologicznych jak: Ogólnopolski Konkurs PTTK „Poznajemy Ojcowiznę”, „Bioróżnorodność”, Międzyszkolnego Konkursu Wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym, „Festyn Leśny” w Gdyni, „Drzewko za oponę”, Festyn Ekologiczny, prelekcja i konkursy w Galerii Handlowej „Przymorze”, Wojewódzka Liga Przyrodnicza, Festyn Rodzinny w Brętowie, Sopocki Festyn Organizacji Pozarządowych, Dni Otwarte TPK, Spacer Krajobrazowy.

W ramach akcji medialnej wykonano także krótki film o TPK, jego celem jest podniesienie świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat problematyki ochrony zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych TPK. Pokazanie wartości przyrodniczych Parku, ale także jego zagrożeń w wyniku antropopresji (intensywna turystyka i rekreacja, zabudowa mieszkaniowa i infrastruktura liniowa wcinające się w Park).

W efekcie film ma na celu pokazanie, iż wszyscy mieszkańcy Trójmiasta jak i ludzie bezpośrednio odpowiedzialni za kształtowanie przestrzeni w miastach oraz leśnicy prowadzący gospodarkę leśną na terenie TPK są odpowiedzialni za zachowanie przyrody Parku dla przyszłych pokoleń.

Film znajduje się na stronie www.youtube.pl i na stronie internetowej PZPK i TPK. Do jednostek samorządowych (na terenie których znajduje się obszar TPK) oraz organizacji ekologicznych wysłano list z prośbą o umieszczenie linka do filmu na ich stronach internetowych.

Kanalizacja ruchu turystycznego w ramach realizacji koncepcji tworzenia strefy buforowej TPK . Renowacja oznakowania informacyjnego obiektów cennych przyrodniczo w TPK (rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych, pomników przyrody)

W okresie wiosennym wykonano przegląd stanu technicznego tablic rezerwatów, ścieżek rowerowych i dydaktycznych oraz tablic granic parku przed sezonem turystycznym.

W ramach tego zadania wykonano remonty i wymianę oznakowania zniszczonego (wymiana tablic informacyjnych), oraz ustawiono nowe (daszki i słupy drewniane) w rezerwach przyrody. Odnowiono także tablice granic parku (malowanie oraz wymiana zniszczonych). Oznakowano pomniki przyrody (drzewa, głązy).

3. Monitoring wykorzystania zastępczych miejsc gniazdowania w postaci budek lęgowych przez chronione gatunki ptaków na obszarze TPK (zakup materiałów i sprzętu (lornetka,) paliwo, zakup komputera).

W 2017 roku przeprowadzono kontrolę zasiedlenia 34 budek lęgowych dla ptaków. Stwierdzono zasiedlenie 28 budek, w tym: w 20 budkach do lęgów przystąpiły sikory, w dwóch budkach gniazdowały kowaliki, w dwóch gągoły, trzy budki zostały wykorzystane przez pliszki górskie, a jedna budka została zasiedlona wiewiórka. Budki zostały wyczyszczone ze starego materiału gniazdowego i poddane naprawom.

W ramach realizowanego od trzech lat w Parku monitoringu lęgowej populacji gągoła przeprowadzono, zgodnie z wytycznymi metodyki, dwukrotną kontrolę zbiorników wodnych w Parku pod kątem występowania i gniazdowania tego gatunku. Skontrolowano dwukrotnie 12 zbiorników wodnych. Kontrole wykonano w okresie od końca marca do połowy czerwca

2017 roku. Po przeanalizowaniu zebranych w trakcie prac terenowych danych liczebności populacji lęgowej gągoła w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym w 2017 roku oszacowano na 6 par lęgowych.

Wspólnie z wolontariuszami z Trójmiejskiej Grupy OTOP Towarzystwa Ochrony Ptaków zorganizowano i przeprowadzono inwentaryzację populacji lęgowej pliszki górskiej w północnym kompleksie TPK i jego bezpośrednim sąsiedztwie. W prace terenowe zaangażowanych zostało dziewięciu wolontariuszy OTOP oraz pracownik Parku, które przeprowadził w sumie sześć kontroli. Poprzednią inwentaryzację tego gatunku w Parku przeprowadzono, również dzięki zaangażowaniu wolontariuszy OTOP w 2012 roku, kiedy to wykazano gniazdowanie 8 par pliszek górskich. Dokładna analiza zebranych w obecnym sezonie lęgowym danych pozwoliła na oszacowanie liczebności populacji lęgowej tego gatunku na 13-14 par, z czego 3 pary gniazdowały w specjalnych budkach lęgowych wywieszonych dla pliszek górskich w ramach prowadzenia ochrony czynnej tego gatunku.

Ze środków WFOŚ została zakupiona lornetka i komputer służący realizacji zadania z zakresu ochrony ptaków i gromadzeniu dokumentacji przyrodniczej z terenu Parku.

Roczny cykl imprez przyrodniczo-edukacyjnych promujących walory przyrodnicze TPK w tym organizacja imprez ekologicznych i zajęć dydaktycznych.

W ramach działalności TPK realizowany był cykl imprez edukacyjnych skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców: młodzieży szkolnej, przewodników, nauczycieli, turystów odwiedzających park i innych osób zainteresowanych przyrodą TPK. W tym roku szczególny nacisk położono na zagadnienia związane z popularyzacją idei tworzenia strefy buforowej wokół TPK, a także wyjaśniano zagadnienia związane z prowadzeniem gospodarki leśnej na terenie Parku przez lasy państwowe.

W 2017 roku były to:

Konkurs wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Konkurs został przygotowany pod hasłem –„Fauna i jej ochrona w TPK” . Tematem konkursu była fauna Parku oraz problemy związane z jej ochroną. Finał konkursu odbył się w dniu 20 kwietnia 2017 roku w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 8 im. Jana Matejki w Sopocie i wzięło w nim udział 20 uczestników z ośmiu placówek szkolnych. Był on kontynuacją konkursów poświęconych TPK organizowanych od kilku lat we współpracy z SP 8 w Sopocie.

Celem organizowanych corocznie konkursów jest rozszerzenie wiedzy przyrodniczej i wzbudzenie zainteresowań wśród uczniów szkół Trójmiasta.

Konkurs skierowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych oraz pierwszych gimnazjów i składał się z części pisemnej oraz części ustnej połączonej z pisemną poświęconą szczegółowym informacjom na temat fauny występującej na terenie Parku.

W skład komisji konkursowej weszli nauczyciele oraz przedstawiciel Parku. Lista laureatów konkursu została zamieszczona na stronie internetowej Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego.

Dni Otwarte Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego

Celem tej imprezy o charakterze popularyzatorsko – edukacyjnym było przybliżenie mieszkańcom Trójmiasta zadań i zasad funkcjonowania jednej z obszarowych form ochrony przyrody, jakim jest park krajobrazowy, przedstawienia jego walorów oraz zagrożeń wynikających m.in. z nieukierunkowanej turystyki.

Impreza ta zaplanowano na dwa dni: dzień roboczy i następujący po nim dzień wolny od pracy, tak aby umożliwić poznanie parku wszystkim osobom zainteresowanym, zarówno młodzieży szkolnej jak i osobom pracującym czy przebywającym na emeryturze.

Tegoroczne „Dni Otwarte Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego” w związku z trwającą budową na posesji parku zostały przeniesione w nowe miejsce. Skorzystaliśmy z uprzejmości i zaproszenia współpracującego z nami od lat Ogrodu Zoologicznego. Swoją ofertę edukacyjną zaprezentowali: Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej w Gdańsku, Nadleśnictwo Gdańsk, Polskie Towarzystwo Mykologiczne, Wdzydzki Park Krajobrazowy (gość specjalny), Ogród Zoologiczny w Gdańsku i Trójmiejski Park Krajobrazowy(gospodarze). Pan Waldemar Hinc – właściciel pasieki z terenu parku przybył ze specjalnie wykonanym edukacyjnym ułem. Imprezie towarzyszyła plenerowa wystawa zdjęć ciekawostek przyrodniczych Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Impreza cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem, a dodatkową atrakcją była obecność dzikich zwierząt. Drugiego dnia odbyły się wycieczki terenowe - jedna do Doliny Samborowo, a druga do lasów sopockich. Impreza nagłaśniana była przez stronę internetową parku, zaprzyjaźnione strony internetowe, facebook i portal trójmiasto.pl oraz w Dzienniku Bałtyckim wraz z artykułem o Parku.

Kolejne Dni Otwarte Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego planowane są we wrześniu 2018 roku

Światowy Zjazdu Esperantystów

Z okazji 90 rocznicy „Światowego Zjazdu Esperantystów”, który odbywał się w Wolnym Mieście Gdańsku TPK przy współpracy ze Związkiem Esperantystów przygotował i przeprowadził imprezę plenerową. Uczestnikom imprezy zaproponowano spacer po parku na trasie Oliwa – Sopot, który kończył się spotkaniem przy Dębie Esperantystów w Sopocie. Uczestnicy zlotu oprócz wiedzy typowo przyrodniczej dowiedzieli się o historii ruchu Esperanto, mieli możliwość nauczenia się podstawowych słówek (w tym przyrodniczych) oraz wspólnego odśpiewania kilku piosenek. Dąb Esperantystów i głąz Esperanto położone są w Dolinie Świemirowskiej w Sopocie i stanowią stałe miejsce wędrówek turystów poruszających się po parku. Impreza była nagłaśniana w trójmiejskich mediach i na portalach społecznościowych.

Konkurs fotograficzny - „Życie śródleśnych łąk Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego”

Na tegoroczną edycję konkursu napłynęło kilkadziesiąt prac, w tym duża część na dobrym i bardzo dobrym poziomie. Zwycięzców nagrodzono lornetkami i książkami. Najlepsze prace opublikowano na stronie internetowej parku.

Partnerzy przy realizacji projektu:

L.p.	Partner	Rola partnera w projekcie
1.	Nadleśnictwo Gdańsk, Miejski Ogród Zoologiczny „Wybrzeża” w Gdańsku, Fundacja Akcji Bałtyckiej, Trójmiejskie Koło OTOP, Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej, Polskie Towarzystwo Mykologiczne, Wdzydzki Park Krajobrazowy Radio Gdańsk	Współpraca organizacyjna i merytoryczna podczas organizacji Dni Otwartych Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego Patron medialny Dni Otwartych Trójmiejskiego Parku
2.	Szkoła Podstawowa nr 17 w Gdańsku	Współpraca organizacyjna i merytoryczna podczas organizacji i w trakcie realizacji projektu edukacji ekologicznej. Udostępnienie sali na zajęcia i zakończenie projektu.
3.	Klub Kulturalnego Kierowcy, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Współpraca przy organizacji imprezy „Drzewko za oponę”
4.	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	Dostarczy materiały promocyjne dla uczestników organizowanych wycieczek

Zajęcia przyrodniczo-edukacyjne (zakup materiałów dydaktycznych, art. papierniczych, koszty obsługi sprzętu komputerowego).

Z posiadanych środków zostały pokryte koszty zakupu materiałów papierniczych i eksploatacji sprzętu komputerowego na potrzeby prowadzonej edukacji ekologicznej wśród młodzieży trójmiejskich szkół.

Imprezy turystyczno-ekologiczne na terenie TPK (imprezy, których współorganizatorem był TPK ,bądź w nich uczestniczył) w 2017 r.

- Międzyszkolny Konkurs Fotograficzny „Oliwa” – prace organizacyjne i podsumowanie kolejnej edycji konkursu
- Udział w festynie edukacyjnym Lasów Państwowych
- Międzyszkolny Projekt Ekologiczny „Dnia Morza Bałtyckiego” – partnerstwo i

współpraca ze Szkołą Podstawową nr 17 w Gdańsku

- Międzyszkolny konkurs „Fauna i jej ochrona w TPK” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie
- Cykl imprez organizowanych przez oddziały PTTK w tym, między innymi Ogólnopolski Konkurs „Poznajemy Ojcowiznę”, konkurs im. Franciszka Mamuszki
- Cykl imprez organizowanych przez Studenckie Koło Przewodników Turystycznych i inne kluby turystyczne
- Współpraca i ufundowanie nagród w Przeglądzie Piosenki Ekologicznej w Przyjaźni
- Współpraca i udział w komisji konkursowej Gminnego Turnieju Ekologicznego „Jesteśmy EKO” w Szemudzie
- Patronat nad imprezami organizowanymi przez Pomorski Klub Orientacji „Harpagan”
- Stała współpraca z Radą Osiedla Oliwa, Sopockim Centrum Wolontariatu i Stowarzyszeniem na Drodze Ekspresji – udział w spotkaniach projektach i imprezach
- Stała współpraca z Samorządową Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie (w tym prowadzenie zajęć przyrodniczych na obszarze Parku)
- Cykl spotkań w dotyczących współpracy wydawniczej i edukacyjnej – współpraca z Miejskim Ogrodem Zoologicznym „Wybrzeża”.
- Współpraca z organizatorami Marszu Familijnego „Tropem Ptasim” po TPK organizowanego w ramach Festynu Rodzinnego przez Radę Dzielnicy VII Dwór i Ligę Ochrony Przyrody
- Udział w imprezie „Gdyński Magiel Twórczy” – organizator MOPS Gdynia (prelekcja i konkursy ekologiczne)
- Udział w cyklu imprez z okazji Dnia Ziemi (wycieczki w Dolinie Samborowo, udział w jury konkursów plastycznych, konkursie wiedzy przyrodnicze z pogadanką (Centrum Handlowe Przymorze) oraz Dnia Wiosny
- Udział w festynie plenerowym Fundacji Sportu i Rekreacji F.Hodury
- Współpraca z Komitetem Organizacyjnym Olimpiady Biologicznej
- Współpraca organizacyjna i udział w plenerowej akcji edukacyjnej „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”. Stoisko „Tajemniczy świat łągów”
- Udział w imprezie plenerowej „Bioróżnorodność” w Słupsku
- Udział w badaniach i prezentacji przyrodniczej w imprezie plenerowej „Tuga Bioblitz”
- Zajęcia terenowe dla osób starszych i niepełnosprawnych – współpraca z Uniwersytetem III Wieku w Gdańsku i Wejherowie oraz Komisją Turystyki Niepełnosprawnych PTTK
- Akcja „Drzewko za oponę”
- Wycieczka po TPK z okazji „Dnia Krajobrazu”
- Współpraca w konkursie „Przyroda Pomorza”
- Współpraca w finale IV Wojewódzkiej Ligi Przyrodniczej
- Współpraca podczas organizacji wojewódzkiego etapu XLV Ogólnopolskiego Turnieju Turystyczno - Krajoznawczego
- Organizacja wakacji dla dzieci pozostających w mieście – zajęcia dla klubów „Bolek i Lolek”, „Winda” i niezrzeszonych

- Współpraca ze Związkiem Harcerstwa Polskiego w sprawie organizacji ogólnopolskiego zlotu ZHP
- Udział w innych imprezach, konkursach, przekazywanie nagród

Zajęcia terenowe, których organizatorem (lub współorganizatorem) był TPK

	2017	Liczba uczestników
Wycieczki dla młodzieży szkolnej i różnych organizacji po TPK	15	Ok.1000 osób
Konkursy - współpraca i nagrody	18	ok 5500
Prelekcje w szkołach i siedzibach organizacji	15	ok 1250
Spotkania z młodzieżą w siedzibie parku - prelekcje i przewodnictwo na ścieżce dydaktycznej	16	ok 700
Audycje radiowe i programy telewizyjne	7	ok 175000
Imprezy masowe - własne oraz te, w których uczestniczyli pracownicy parku	8	ok.11000

Ochrona czynna otwartych siedlisk łąkowych na użytku ekologicznym: „Łąka nad Zagórska Strugą”, rezerwacie przyrody „Łęg nad Sweliną”, ścieżce dydaktycznej „Samborowo”

Zadanie wykonano w miesiącu lipcu i sierpniu 2017 roku.

Niezbędnym działaniem warunkującym istnienie siedlisk łąkowych jest regularne prowadzenie zabiegów czynnej ochrony, w tym koszenia i usuwania roślinności zielnej.

W lipcu wykonano koszenia na obszarach łąkowych zlokalizowanych przy ścieżce dydaktycznej „Samborowo”. Utrzymanie otwartych siedlisk łąkowych w Dolinie Samborowo umożliwia przybliżenie uczestników wycieczek i zajęć terenowych, prowadzonych w ramach realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej, cennej roślinności i ich bogatej fauny (zwłaszcza entomofauny) dna dolin strefy krawędziowej Pojezierza Kaszubskiego.

W sierpniu 2017 roku wykonano koszenia w rezerwacie przyrody „Łęg nad Sweliną” oraz na użytku ekologicznym „Łąka nad Zagórską Strugą”. Celem zabiegów ochrony czynnej realizowanych na obszarze rezerwatu „Łęg nad Sweliną” jest zachowanie cennych siedlisk łąkowych, w tym łąk zasiedlonych przez liczną populację storczyka - Kukułki Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsii*), pozostającego pod ścisłą ochroną gatunkową. Działania planowane na terenie rezerwatu przyrody zostały wykonane w oparciu o zadania ochronne dla rezerwatu wydane w formie zarządzenia przez RDOŚ w Gdańsku.

Prowadzenie działań ochrony czynnej na obszarze użytku ekologicznego „Łąka nad Zagórską Strugą” to niezbędny warunek utrzymania siedliska łąkowego, charakteryzującego się dużą różnorodnością flory (przeszło 100 gatunków roślin naczyniowych), w tym występowania licznej populacji storczyka – kukułki szerokolistnej (*Dactylorhiza majalis*) oraz bobrka trójlistkowego (*Menyanthes trifoliata*), pozostających pod częściową ochroną gatunkową.

Ochrona płazów w TPK

W ramach działań z czynnej ochrony płazów dokonano naprawy i wzmocnienia płotki zabezpieczającego dla płazów, przymocowanego na stałe do ogrodzenia osiedla Fort Forest w Gdyni Chwarznie. Ponadto, podobnie jak w latach ubiegłych, w północnym kompleksie Parku postawione zostały dwa tymczasowe płotki zabezpieczające dla płazów: na obszarze osiedla Sokółka I w Gdyni oraz w rejonie miejscowości Wyspowo (przy północnym krańcu jeziora Wyspowo). W Wyspowie ustawiony został płotek naprowadzający płazy do przepustu pod drogą gruntową Nowy Dwór Wejherowski – Gniewowo. Z kolei na granicy lasu (leśnictwo Zwierzyniec) i osiedla Sokółka I, równoległe do ul. F. Sokola ustawiony został około 100-metrowy płotek zabezpieczający – ochronny, wyłapujący płazy wychodzące z lasu na teren osiedla. Wzdłuż płotki rozmieszczone zostały wiaderka, w których gromadziły się płazy. Do płotków przymocowane zostały plansze z informacją.

Od drugiego tygodnia marca pracownicy TPK wraz z wolontariuszami dokonywali regularnych kontroli płotków. W celu zbadania skuteczności wykonanych zabezpieczeń, przy każdej kontroli została odnotowana ilość żywych osobników, należących do poszczególnych gatunków płazów, a także osobników martwych, stwierdzonych na drogach w bezpośrednim sąsiedztwie płotków.

W trakcie codziennych kontroli w Gdyni Chwarznie przenoszono zgromadzone w wiadrach płazy do pobliskich zbiorników wodnych. Przenoszono także płazy znalezione na jezdni, parkingach i chodnikach w obrębie osiedla. W sumie przeniesionych zostało około 430 osobników ropuchy szarej, 8 żab trawnych oraz 4 żaby moczarowe.

Pracownicy TPK prowadzili także wspólnie z wolontariuszami kontrolę naprowadzającego płotka dla płazów w osadzie Wyspowo i Zbychowo (północny kompleks TPK). W trakcie trwania okresu migracji płazów dokonywano także niezbędnych napraw płotka.

Skład gatunkowy przenoszonych płazów w rejonie Wyspowa i Zbychowa wraz z podaną liczbą przeniesionych osobników (w nawiasie podano martwe osobniki):

1. traszka grzebieniasta /*Triturus cristatus*/ – 5 (2),
2. traszka zwyczajna /*Lissotriton vulgaris*/ – 71 (57),
3. ropucha szara /*Bufo bufo*/ – 1198 (189),
4. żaba trawna /*Rana temporaria*/ – 22 (3),
5. żaba moczarowa /*Rana arvalis*/ – 50 (2),
6. żaba wodna /*Pelophylax esculentus*/ – 1 (0),
7. żaba jeziorkowa /*Pelophylax lessonae*/ – 1 (0)

Po zakończeniu okresu wiosennej migracji płazów pracownicy Parku dokonali demontażu płotków.

Uczestnictwo w konferencjach i szkoleniach

Pracownicy TPK w celu podniesienia swych kwalifikacji zawodowych uczestniczyli w szkoleniach i konferencjach z zakresu ochrony przyrody min: botanicznych i entomologicznych. Brali także m.in. udział w szkoleniu edukatorów, zjeździe obrączkarzy oraz warsztatach z zakresu posługiwania się oprogramowaniem GIS.

Udział w konferencjach, warsztatach i szkoleniach w 2017 roku

- a) 28 lutego 2017 – udział w Klimatycznym Forum Metropolitalnym, Europejskie Centrum Solidarności, Gdańsk
- b) 28-31 marca 2017 – konferencja „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu przyrodniczego w zarządzaniu obszarami chronionymi w Polsce”, Białowiecki Park Narodowy oraz Centrum UNEP/GRID-Warszawa, Białowieża
- c) 5-6 kwietnia 2017 – XIII Konferencja Aktywne Metody Ochrony Przyrody w Zrównoważonym Leśnictwie pt. „Leśne siedliska mokradłowe oazą bioróżnorodności”, Rogów
- d) 21-23 kwietnia 2017 – wiosenna Sesja Klubu Przyrodników pt. „Rzeki – jak je chronić?”, Kudowa Zdrój
- e) 6-8 czerwca 2017 – warsztaty siedliskowe poświęcone łąkom, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Szymbark
- f) 26-28 czerwca 2017 – szkolenie „Motyle i ważki podmokłych łąk”, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Szymbark
- g) 19-21 września 2017 – II Ogólnopolskie Szkolenie Edukatorów „ED-EK na grzybach”, Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku i Zielona Szkoła w Schodnie
(czynny udział w prowadzeniu części terenowej szkolenia oraz w przygotowaniu i prowadzeniu wystawy grzybów)
- h) 25-27 września 2017 – konferencja pt. „Czynna ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk na obszarze Natura 2000 „Ostoja Wigierska” – doświadczenia i perspektywy”, Wigierski Park Narodowy, Gawrych Ruda
- i) 24-28 października 2017 – 46. Białowieckie Seminarium Geobotaniczne, Białowiecka Stacja Geobotaniczna UW
- j) 17-19 listopada 2017 – II Zjazd Obrączkarzy, Gdańsk – Sobieszewo
- k) 7-8 grudnia 2017 – warsztaty GIS, Błękitna Szkoła, Władysławowo

Pkt. 3. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Nadmorski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Inwentaryzacje i monitoring chronionych gatunków roślin i siedlisk cennych przyrodniczo

Obszar Nadmorskiego Parku Krajobrazowego jest miejscem występowania gatunków i siedlisk cennych oraz unikatowych zarówno na skalę kraju jak i Europy, których zachowanie jest jednym z głównych celów ochrony Parku. Stały monitoring obiektów cennych przyrodniczo, narażonych na intensywną antropopresję pozwala na wczesne określenie zagrożeń i podjęcie skutecznych działań ochronnych. W tym celu podjęte zostały następujące działania:

1. W ramach zadania pracownicy Parku realizowali monitoring terenów szczególnie narażonych na presję turystyczną i inwestycyjną, m.in. strefy brzegowej Zatoki Puckiej na wysokości pól kempingowych na Półwyspie Helskim, obszar Karwieńskich Błot, tereny przyklifowe. Pracownicy NPK uczestniczyli w corocznym monitoringu strefy brzegowej kempingów na Półwyspie Helskim organizowanym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony

Środowiska przy współdziałaniu Urzędu Morskiego w Gdyni oraz Gminy Władysławowo, w celu określenia stopnia antropopresji w strefie brzegowej, zgodności użytkowania terenu z przepisami z zakresu ochrony przyrody, zagospodarowania przestrzennego i prawa wodnego. Ponadto pracownicy NPK brali udział w oględzinach terenu w postępowaniach administracyjnych i karnych, rutynowych patrolach terenowych oraz interwencjach w sprawach zagrożeń dla środowiska przyrodniczego.

2. Zakupiono materiały do instalacji koszy lęgowych dla kaczek oraz przeprowadzono montaż części koszy w szuwarze trzcinowym na terenie Zatoki Puckiej oraz prace konserwacyjne koszy wystawionych w ubiegłym sezonie. Kosze wykonane z niekorowanej wikliny umieszczone zostały na drewnianym pału zabezpieczonym rurą PCV, co chroni je przed dostępem drapieżników naziemnych. W koszach umieszczono wyściółkę, stanowiącą dogodny materiał gniazdowy dla kaczek. Skuteczność wykorzystania wystawionych koszy monitorowana będzie podczas kolejnych sezonów lęgowych ptaków.

3. Działania związane z projektem reintrodukcji mikołajka nadmorskiego (*Eryngium maritimum*). Na wiosnę (kwiecień) 2017 r. wysadzono ok. 300 szt. sadzonek mikołajka nadmorskiego na naturalne stanowiska na obszarze Półwyspu Helskiego, w miejsca odpowiadające wymaganiom siedliskowym tego gatunku, określone na podstawie kilkuletniego monitoringu terenów wydmy. Sadzonki uzyskane zostały w wyniku rozmnażania generatywnego na podstawie zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku (decyzja RDOŚ-Gd-PNII.6400.87.2014.MŚ.1 z dnia 13.11.2014 oraz decyzja nr RDOŚ-Gd-PNII.6400.87.2014.MŚ/AOL.2. z dnia 11.05.2016 r.). W ramach kontynuacji projektu reintrodukcji, wysiane zostały nasiona mikołajka nadmorskiego, pozyskane na jesieni 2016 r. na podstawie zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 30.09.2016 r. znak RDOŚ-Gd-PNII.6400.43.2016.AOL.1. Po wykiełkowaniu nasion, a następnie po rozwinięciu przez siewki pierwszych liści, rośliny zostały przesadzone do pojedynczych doniczek produkcyjnych o wymiarach 11x21.5 cm i wystawione na zewnątrz szklarni (na stołach). Uzyskano ok. 270 sztuk sadzonek mikołajka nadmorskiego, które po przezimowaniu zostaną wprowadzone do środowiska w październiku 2018 r. W ramach zadania zakupiono materiały ogrodnicze oraz tunel szklarniowy do przechowywania sadzonek.

4. Przeprowadzenie „Inwentaryzacji sów leśnych na terenie NPK i otulinie”. Badania terenowe polegały na nasłuchach i stymulacji głosowej sów. Na terenie NPK i jego otuliny stwierdzono obecność puszczyków (dwa odzywające się samce, para ptaków oraz dwie samice) oraz uszatki. Nie potwierdzono ubiegłorocznego stanowiska włochatki - nielicznego w Polsce gatunku lęgowego, występującego nierównomiernie, głównie w górach i na północy kraju. Badania terenowe będą kontynuowane w celu zwiększenia kategorii lęgowej zinwentaryzowanych sów.

5. Wykonanie inwentaryzacji ptaków lęgowych na obszarze szuwaru trzcinowego nad wodami Zatoki Puckiej. Inwentaryzacja została wykonana przy pomocy łodzi od strony Zatoki Puckiej oraz pieszo wzdłuż szuwaru. Odnotowano lęgowe ohary, cyraneczki, płaskonosy, krzyżówki, gęgawy, łabędzie nieme, łyski, perkozki, a na łąkach w pobliżu trzcinowisk żurawie i wodniki. Obserwowano również gatunki takie jak: trzciniaak, trzcinniczek, świergotek łąkowy, świerszczak, potrzos, remiz, pokląskwa, gąsiorek, kukułka, kszyc, czaple siwe i białe,

myszolów, pustułka i bielik. Część z powyższych gatunków (ohar, bielik, czapla biała i gąsiorek) chroniona jest na podstawie Załącznika I Dyrektywy Ptasiej.

6. Udział w projekcie „Atlas ptaków lęgowych Pomorza” - inicjatywie regionalnej realizowanej w Pomorskim Regionie Ornitologicznym, podjętej ze względu na planowane wydanie monografii awifaunistycznej regionu. Ponieważ obecne rozpoznanie rozmieszczenia ptaków lęgowych na Pomorzu jest bardzo niekompletne, Atlas ma na celu uzupełnienie tej luki. Pracownicy NPK wykonali inwentaryzację awifauny na kwadracie monitoringowym 10x10 km znajdującym się na terenie Parku, w regionie Kuźnicy na Półwyspie Helskim. Podczas monitoringu odnotowano m.in. lęgowe żurawie, cyraneczki, ohary, gęgawy, wąsatki, kszyki, wodniki, czy zimorodki, zaobserwowano również polującą uszatkę błotną.

7. Monitoring fizykochemiczny cieków przepływających przez Nadmorski Park Krajobrazowy. We współpracy ze studentami z Naukowego Koła Chemików Politechniki Gdańskiej wykonano 3 serie poboru prób wody oraz ich analizę fizykochemiczną. W terenie wykonano pobór prób i częściowe analizy fizykochemiczne. W miejscach poboru próbek wody dokonuje się bezpośredniego pomiaru jej właściwości fizykochemicznych (pH, przewodność, zawartość rozpuszczonego tlenu) za pomocą miernika Elmetron CX-461. Następnie, próbki wody są przewożone do siedziby NPK-Błękitna Szkoła i badana jest zawartość jonów fosforanowych i azotynowych oraz Chemiczne Zapotrzebowanie na Tlen (ChZT) za pomocą testów firmy Merck i spektrofotometru Merck Pharo 300. Wszystkie próbki wody zostały przewiezione na Politechnikę Gdańską gdzie wykonano szczegółowe analizy parametrów chemicznych wody - w Katedrze Chemii Analitycznej Politechniki Gdańskiej, wykonywane są badania na zawartość pozostałych jonów za pomocą chromatografii jonowej (IC) oraz TOC (Ogólny Węgiel Organiczny). Punkty poboru wody zostały ustalone w charakterystycznych bądź istotnych miejscach (ujścia rzek, dopływy, rozwidlenia). Przeprowadzone badania pozwolą na monitorowanie zmian jakości wód w wyżej wymienionych rzekach oraz wskazanie potencjalnych czynników negatywnie oddziałujących na stan wód.

8. Zakup i rozwieszenie 50 schronów dla nietoperzy wykonanych z trocinobetonu. Celem działania jest sukcesywne zwiększanie ilości dostępnych kryjówek dla nietoperzy, których brakuje z uwagi na mało urozmaiconą budowę i strukturę wiekową drzewostanów występujących na obszarze NPK. Schrony rozwieszone zostały w porozumieniu z zarządcami terenu (Urząd Morski w Gdyni, Nadleśnictwo Choczewo i Wejherowo) w miejscach o najmniej urozmaiconej budowie drzewostanu. Lokalizacja schronów została zaznaczona przy pomocy odbiornika GPS i wprowadzona do bazy danych Parku. Rozmieszczenie ukryć na terenach leśnych będzie stanowiło skuteczne wsparcie dla lokalnych i migrujących populacji nietoperzy.

9. Czyszczenie budek dla ptaków i schronów dla nietoperzy. Od listopada 2017 do końca grudnia 2017 w Parku przeprowadzono czyszczenie budek lęgowych dla ptaków i schronów dla nietoperzy. W ponad połowie budek lęgowych stwierdzono wykorzystywanie ich przez ptaki różnych gatunków (35% - gniazdowanie, głównie sikor, 22% - noclegowisko), a sześć wykorzystywały nietoperze (zdjęcie). W dwóch budkach stwierdzono charakterystyczne gniazda kowalików (zdjęcie). Zasiedlenie schronów nietoperzy na Półwyspie Helskim stwierdzono w ponad 80%. Jednocześnie zawieszono 50 nowych schronów w lasach przy Białogórze i Karwi, zwiększając zasoby siedliskowe dla tych zwierząt w drzewostanach ubogich w naturalne dziuple i schronienia (zdjęcie). W trakcie kontroli znaleziono łącznie 4 karliki drobne *Pipistrellus pygmaeus* (zdjęcie). Gatunek ten jest najmniejszym polskim

gatunkiem nietoperzy, spotykanym na Pomorzu częściej niż na terenie kraju, zasługując tym na szczególną uwagę. Coroczne czyszczenie budek lęgowych sprzyja ponownemu zasiedleniu ich, gdyż większość drobnych ptaków nie wykorzystuje starych gniazd oraz usuwane są pasożyty pozostające w materiale gniazdowym, co ma pozytywny wpływ na kolejne lęgi. Tak samo w przypadku schronów nietoperzy, usuwanie zalegającego guana na dnie kryjówek ogranicza liczbę pasożytów.

10. W celu wykonywania wyżej opisanej działalności w zakresie ochrony przyrody zakupiono paliwo do samochodu służbowego.

11. Na potrzeby działań monitoringowych zakupiono teleobiektyw do aparatu, wraz z monopodem oraz torbą. Obiektyw zostanie wykorzystywany do dokumentowania obserwacji faunistycznych. Fotografie trafiać będą do archiwum Parku i używane będą w celach promocyjnych.

12. Zakupiono zdjęcia strefy brzegowej NPK wykonanie z paralotni. Zdjęcia wykorzystywane były na potrzeby działań interwencyjnych związanych z zagrożeniami dla ochrony przyrody Parku.

Promocja i edukacja ekologiczna

W ramach zadania pracownicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego zrealizowali następujące działania z zakresu edukacji ekologicznej oraz promocji Parku:

1. Edukacja ekologiczna w ramach projektu „Nadmorski Klub Przyrodnika”:

- „Wycieczka ornitologiczna” - do uroczyska Każa oraz do obozu Akcji Bałtyckiej na Półwyspie Helskim. Spacer był okazją do zobaczenia pary żurawi, licznych łabędzi niemych, mew srebrzystych, myszołowa, siniaka, kawek, wron siwych, gawronów i kruków; usłyszenia głosów takich ptaków jak: świergotek łąkowy, rudzik, strzyżyk, zięba, bogatka, czyż i kos. W obozie uczestnicy przeżyli prawdziwą przygodę – zobaczyli jak wyglądają sieci ornitologiczne oraz przyglądali się procesowi obrączkowania ptaków. Widzieli z bliska samca i samicę krogulca, rudzika i kapturkę. Ornitolog opowiedział o obrączkowaniu jako o naukowej metodzie badania wędrówek ptaków oraz o znaczeniu Półwyspu Helskiego w ptasiej migracji. Na zakończenie wycieczki, podczas ogniska z poczęstunkiem, wycieczkowicze mieli okazję uczestniczyć w quizie z nagrodami – materiałami promocyjnymi Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

- „Rejs edukacyjny kutrem po Zatoce”, podczas której uczestnicy wzięli udział w prelekcjach o Bałtyku oraz połowach organizmów z dna Zatoki Puckiej. Najważniejszym punktem programu było dokonanie połowu organizmów z dna za pomocą dragi, podczas którego udało nam się złowić ciernika, cierniczka, babkę byczą i piaskową, kraby i krewetki. Połów był doskonałą okazją do rozważań na temat wpływu gatunków inwazyjnych i zanieczyszczeń wody na stan ekologiczny Zatoki.

- warsztaty edukacyjne pt. „Tajemnice sów”. W dniu 22 października odbyły się w siedzibie NPK warsztaty edukacyjne przeprowadzone przez p. Ewelinę Kurach, członka Stowarzyszenia Ochrony Sów. Pani Ewelina opowiedziała o wszystkich gatunkach sów spotykanych w Polsce, o gatunkach rzadkich i o tych, które zalatują do nas sporadycznie. Warsztaty dały okazję do poznania tajników cichego lotu tych ptaków oraz ciekawostek z ich życia. Omówiono badania naukowe, prowadzone w Polsce oraz metody czynnej ochrony sów. Zaprezentowane zostały specjalne budki i kosze lęgowe dla tych ptaków wraz z wskazówkami jak i gdzie je umieścić,

żeby zasiedlenie było skuteczne. W trakcie warsztatów była okazja do wsłuchania się w głosy wydawane przez sowy oraz do zapoznania się z metodyką wykonywania inwentaryzacji sów za pomocą nasłuchów i stymulacji głosowej (wabienie za pomocą głosów).

- Dzień Krajobrazu. W dniu 7 października, odbył się spacer edukacyjny brzegiem morza, zorganizowany z okazji obchodów Dnia Krajobrazu 2017. Tematem przewodnim spaceru były procesy geologiczne zachodzące w strefie brzegowej morza Bałtyckiego, które omówili – pan dr Tomasz Ciborowski oraz dr Karol Tylmann. W trakcie spaceru omówiono genezę powstania i budowę geologiczną wąwozów erozyjnych (Lisi Jar, Dolina Chłapowska), budowę brzegu klifowego na odcinku Jastrzębia Góra - Chłapowo, procesy brzegowe zachodzące na styku morza z lądem, typy wybrzeży morskich oraz rozpoznawanie skał i minerałów występujące na plaży. Spacer zakończył się w Dolinie Chłapowskiej, a uczestnicy na zakończenie otrzymali materiały edukacyjne Nadmorskiego Parku Krajobrazowego.

2. Pracownicy NPK wzięli udział w obrączkowaniu ptaków w ramach Akcji Karmnik organizowanej przez Błękitną Szkołę i Fundację Akcja Bałtycka. Podczas akcji pracownicy przeprowadzili zajęcia dla dzieci ze szkół podstawowych, dotyczące zasad prawidłowego dokarmiania ptaków, ptasich migracji oraz reguł obrączkowania.

3. Udział w wydarzeniach edukacyjnych:

- W nocy z 7/8 i 8/9 kwietnia odbyła się Noc Sów w Kuźnicy, organizowana przez Fundację Akcja Bałtycka i współorganizowanie przez NPK. Wydarzenie rozpoczęło się warsztatami tworzenia recyklingowych sów. Po zachodzie słońca rozpoczęło się kontrolowanie sowych sieci oraz prezentacja o zwyczajach tych nocnych ptaków,

- W dniach 6-7 maja Nadmorski Park Krajobrazowy i Błękitna Szkoła uczestniczyły w pikniku edukacyjnym zorganizowanym przez Fundację Akcja Bałtycka w ramach obchodów Światowego Dnia Ptaków Wędrownych w Kuźnicy. Głównym punktem programu był Piknik Naukowy, podczas którego można było przebierać w ciekawej ofercie warsztatów przyrodniczych, wziąć udział w grze terenowej z rudzikiem, czy odwiedzić stoiska w strefie edukacyjnej. Zainteresowaniem cieszyły się również prezentacje przyrodnicze w punkcie Informacji Turystycznej w Kuźnicy,

- W dniach 19-20 maja Nadmorski Park Krajobrazowy wraz z Błękitną Szkołą uczestniczyły akcji plenerowej „Bioróżnorodność – poznaj, aby zachować” w Gdańsku zorganizowanej przez Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej. Na naszym stoisku edukacyjnym można było poznać tajemnice nadmorskich rzek, ryby zamieszkujące Zatokę Pucką, ułożyć puzzle z biegusem zmiennym, a na pamiątkę pomalować torbę płócienną,

- W dniu 10 czerwca pracownicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego i Błękitnej Szkoły uczestniczyli w pikniku edukacyjnym podczas „Biegu Dwie Wieże” organizowanego przez Nadleśnictwo Choczewo i Gminę Choczewo,

- W dniu 2 lipca pracownicy NPK i Błękitnej Szkoły uczestniczyli pikniku edukacyjnym „Bioróżnorodność- poznaj by zachować” w Słupsku dedykowanemu Wiśle i pozostałym pomorskim rzekom,

- W dniu 29 lipca Nadmorski Park Krajobrazowy wraz z Błękitną Szkołą we Władysławowie przyłączył się do obchodów „Dnia Ryby” organizowanego corocznie przez Stację Morską im. Profesora Krzysztofa Skóry Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego. Tegoroczna edycja imprezy, odbyła się pod hasłem „Oko(ń) na Bałtyk” a tematem przewodnim było przybliżenie odwiedzającym wiedzy na temat trzech gatunków rodzimych ryb – okonia,

szczupaka i certy oraz zagrożeń, z którymi mierzą się rodzime gatunki ichtiofauny. Na stoisku Parku i Błękitnej Szkoły można było zapoznać się ze środowiskiem ujściowych odcinków rzek nadmorskich. Przy pomocy ekspozycji z makietami roślin i zwierząt staraliśmy się przybliżyć zjawiska i organizmy związane ze strefą estuarium. Odwiedzający nasze stoisko mogli wziąć udział w grze dotyczącej dwuśrodowiskowego charakteru tego ekosystemu i związanej z nim bioróżnorodnością - gra dydaktyczna „Co w wodzie pływa?” oraz otrzymać materiały edukacyjne NPK,

- W dniach 3 i 10 sierpnia zorganizowane zostały przez Błękitną Szkołę i Nadmorski Park Krajobrazowy pikniki edukacyjne, na których zaprezentowane zostały stoiska związane z przyrodą Morza Bałtyckiego, oferowano gry i zabawy edukacyjne, warsztaty rękodzielnicze oraz kącik plastyczny.

4. Zakupiono makietę przestrzenną ukształtowania terenu NPK do wykorzystania w celach edukacyjnych realizowanych przez Park na imprezach plenerowych oraz jako ekspozycja w sali edukacyjnej w siedzibie Parku.

5. Wykonano wymianę zniszczonych tablic edukacyjno-informacyjnych oraz konserwację ich drewnianych stelaży.

6. Zakupiono zestaw materiałów edukacyjnych w postaci plakatów i folderów dotyczących mew i rybitw występujących na polskim wybrzeżu oraz mikołajka nadmorskiego. 4000, plakatów o mewach 4000

7. Zakupiono mapy turystyczne o Nadmorskim Parku Krajobrazowym. Mapy terenu Parku mają dużą wartość edukacyjną oraz promocyjną i cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno wśród osób planujących pobyt na terenie NPK, jak i mieszkańców.

8. Aktualizacja strony internetowej oraz profilu Facebook Parku – dodawanie informacji na temat bieżącej działalności, wzbogacanie witryny nowymi zdjęciami, tekstami, itp.

Udział w szkoleniach i konferencjach związanych z ochroną przyrody:

1. Udział pracowników Parku w szkoleniach i konferencjach związanych z ochroną przyrody:

- Pierwsze krajowe spotkanie konsultacyjne PZPPOM w Gdańsku, 8 marca 2017 r. (2 osoby),

- Konferencja „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu przyrodniczego w zarządzaniu obszarami chronionymi w Polsce” w Białowieży 28-31 marca 2017 r. (2 osoby),

- Szkolenie "Warsztaty makrobentosu rzecznoego w ZPK", 11-12 maja, Chociński Młyn (2 osoby),

- Szkolenie "Warsztaty siedliskowe", 6-8 czerwca, Szymbark (2 osoby),

- Szkolenie „Motyle i ważki podmokłych łąk”, 26-28 czerwca, Szymbark (2 osoby),

- VII Ogólnopolska Konferencja Sowy Strigiformes Polski, 1-3 grudnia 2017 (2 osoby),

Pkt. 4. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Kaszubski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Ochrona bioróżnorodności lasów bukowych oraz wilgotnych łąk na terenie Kaszubskiego Parku.

Ochrona bioróżnorodności lasów bukowych oraz wilgotnych łąk Kaszubskiego Parku Krajobrazowego była motywem przewodnim pracy oddziału Zespołu w Kartuzach w 2017

roku. W celu popularyzacji wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności lasów bukowych oraz wilgotnych łąk pracownicy Parku oraz zaproszeni do współpracy naukowcy i instruktorzy przeprowadzili inwentaryzacje, szereg warsztatów, akcji promujących postawy prośrodowiskowe i konkursy.

Konkursy

Celem konkursów organizowanych przez KPK jest zapoznanie młodzieży ze szkół gimnazjalnych z zasadami ochrony terenów cennych pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym. Uświadamiają również, jak cenna dla życia wszystkich organizmów na Ziemi jest czysta woda i fakt jak bardzo mało jest jej już na naszej planecie. Konkursy przybliżają dzieciom i młodzieży problemy związane z ochroną środowiska i ekologią oraz wskazują prawidłowe postawy w celu zmniejszenia tych zagrożeń, ale również umożliwiają poznawanie tajemniczego świata przyrody na przykładzie pajaków i owadów.

Co roku Kaszubski Park Krajobrazowy bierze udział w organizacji i przygotowaniu ogólnopolskiego konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Konkurs jest kilkuetapowy i zaczyna się od szczebla szkolnego, a kończy na finale ogólnopolskim. W konkursie biorą udział czteroosobowe drużyny składające się z uczniów szkół gimnazjalnych, które rozwiązują test. Test składał się z 15 pytań przyrodniczo-ekologicznych i 10 pytań na temat Parku. Pierwsze dwa etapy (etap szkolny i gminny) XVI edycji konkursu odbyły się w 2016 roku. Etap trzeci (parkowy) odbył się 13 stycznia w siedzibie KPK i rywalizowały w nim szkoły reprezentujące gminy z terenu Parku. Na tym etapie zwyciężyła drużyna z Katolickiego Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kartuzach. Zwycięska drużyna reprezentowała Kaszubski Park Krajobrazowy na czwartym wojewódzkim etapie konkursu, którego tegorocznym organizatorem był Kaszubski Park Krajobrazowy. Etap ten odbył się 24 marca w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku. Drużyna z Katolickiego Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kartuzach zajęła pierwsze miejsce i reprezentowała województwo pomorskie na etapie ogólnopolskim, który w tym roku organizował Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych. Finał konkursu odbył się w czerwcu w miejscowości Chęciny w i składał się z trzech etapów. Pierwszy etap polegał na rozwiązywaniu testu składającego się z 25 pytań z zakresu biologii, geografii, ochrony przyrody oraz wiedzy na temat parków krajobrazowych całej Polski. Kolejnym etapem było rozpoznawanie roślin i zwierząt chronionych oraz pospolitych gatunków roślin. Ostatnim trzecim etapem było drużynowe zadanie czytania mapy. Drużyna dziewcząt z Katolickiego Gimnazjum w Kartuzach zajęła X miejsce.

Kolejnym konkursem, w organizacji którego brał udział Kaszubski Park Krajobrazowy oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej był „Gminny konkurs ekologiczny” dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Stężyca. Konkurs składał się z trzech etapów. Pierwszy etap był w formie testu. Zagadnienia zawarte w części pisemnej kształciły umiejętności dostrzegania zmian zachodzących w otaczającej przyrodzie i ich wartościowanie, rozwijały świadomość ekologiczną oraz weryfikowały wiedzę na tematy związane z ochroną środowiska we własnym regionie. Kolejne zadanie polegało na narysowaniu pająka i opisanu poszczególnych części jego ciała oraz określeniu jego roli w przyrodzie. Trzeci etap polegał na rozpoznawaniu wybranych gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie KPK na podstawie zdjęć (pospolite i rzadkie gatunki związane z lasami bukowymi oraz wilgotnymi łąkami). Konkurs wygrała uczennica ze ZKiW w Gołubiu.

Gimnazjum Publiczne w Somoninie z Kaszubskim Parkiem Krajobrazowym od kilku lat organizuje konkurs pt „Oblicza globalizacji”. Tegoroczne zmagania uczniów przebiegały pod hasłem: „Studnia dla Południa”. Do konkursu przystąpiło osiem szkół. Każde gimnazjum reprezentowało troje uczniów wraz z opiekunem. Po zapoznaniu się uczniów z filmem na temat stanu wód w krajach Globalnego Południa uczniowie analizowali dane i przedstawiali wyniki pracy. Kolejnym zadaniem było wykonanie plakatu na temat „Jak my możemy przyczynić się do poprawy dostępności wody zdatnej do picia w krajach Globalnego Południa”. W ostatnim zadaniu uczniowie musieli zagospodarować dziesięć litrów wody na jedną rodzinę na jeden dzień. Nad przebiegiem konkursu i pracą poszczególnych szkół czuwała komisja, w składzie której był pan Witold Sieciechowski – Kierownik Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, pani Joanna Kuśnierz z Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, oraz pan Andrzej Beczek z Nadleśnictwa Kartuzy. Konkurs wygrała drużyna z Gimnazjum Nr 1 w Kartuzach.

W listopadzie na terenie Szkoły Podstawowej im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Somoninie odbył się Międzyszkolny Meeting Ekologiczny w ramach realizowanego w roku szkolnym 2017/2018 projektu: "Ekodetektywi szukają pozytywnych rozwiązań". W meetingu wzięli udział uczniowie z 6 szkół podstawowych: Kartuz (SP nr 5), Kiełpina, Borcza, Pomieczynskiej Huty, Nowej Wsi Przywidzkiej i Somonina. Uczestnicy meetingu wysłuchali prelekcję pt: „Ekologiczne Dzieciaki” przeprowadzoną przez pracownika Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Następnie uczniowie przeszli szkolenie na ekodetektywów, w czasie którego zapoznali się między innymi z obsługą kalkulatora emisji CO₂, rozwiązywali zadania matematyczno-przyrodnicze i otrzymali certyfikaty ekodetektywa 2017/2018. Uczniowie poszczególnych szkół przystąpili również do rywalizacji o Zielony Puchar. Zwyciężyła SP w Kiełpinie.

Warsztaty, prelekcje, zajęcia pokazowe, akcje promujące postawy pro-środowiskowe

Kaszubski Park Krajobrazowy na przełomie maja i czerwca zorganizował „Wiosenne warsztaty” dla uczniów szkół podstawowych z terenu Parku. Warsztaty odbyły się w Lasach Mirachowskich i w tym roku dzieci brały udział w grze terenowej pt. „Jeden dzień z życia pszczoły”. Gra rozpoczynała się prelekcją na temat zagrożenia pszczół oraz ich ogromnej roli w życiu człowieka. Następnie, drużyny startujące w odstępach czasu, musiały odnaleźć zadania na temat pszczół poukrywane w terenie. Determinujące było dla uczestników to, że drużyny pracowały pod presją czasu, ponieważ poza punktami za poprawne odpowiedzi w kartach pracy liczył się również czas w jakim drużyny dotarły do mety. Po wyłonieniu zwycięskiej drużyny na uczniów czekały różne atrakcje m.in. układanie żaby origami, tworzenie pszczół lub motyli z papieru, gra „Uwaga pszczoły - szerszeń!”. W warsztatach brało udział 236 uczestników.

Celem warsztatów było wskazanie, poprzez zabawę ogromnego znaczenia pszczół w życiu człowieka. Nauczenie dzieci odróżniania pszczół od os i szerszeni – z czym dzieci miały największe problemy. Wskazanie na największe zagrożenie dla pszczół czyli źle stosowane opryski chemiczne oraz choroby nękające rodziny pszczele. Bardzo ważnym zadaniem było również wskazanie istotnej roli pszczół w zapyłaniu kwiatów i podkreślenie ilości owoców, których zabraknie jeżeli nie będzie już pszczół na Ziemi. Uświadomiono dzieciom, że jeżeli zabraknie pszczół to ludzkość wymrze z głodu w ciągu najbliższych 4 lat.

Kaszubski Park Krajobrazowy przeprowadzał liczne prelekcje i zajęcia pokazowe w szkołach i w sali edukacyjnej w swojej siedzibie. W czasie zajęć poruszane były tematy dotyczące

ekologii, przyrody, ochrony wybranych gatunków motyli i ważek łąk podmokłych, walorów i zagrożeń oraz bioróżnorodności siedliskowej Kaszubskiego Parku. W przypadku najmłodszych uczestników każde zajęcia kończyły gry i zabawy przy wykorzystaniu pomocy naukowych, które pomagały w utrwaleniu uzyskanej wiedzy. W zajęciach pokazowych brało udział 984 uczestników.

Celem zajęć pokazowych przeprowadzanych przez Kaszubski Park jest rozpowszechnienie potrzeby ochrony bioróżnorodności siedliskowej Parku, szerzenie postaw proekologicznych oraz wzbudzenie pasji przyrodniczej wśród uczestników zajęć. Lekcje takie pozwalają dotrzeć z problemami przyrodniczymi do młodzieży i dzieci również z małych wsi z terenu całego Parku i jego otuliny.

W kwietniu Kaszubski Park Krajobrazowy przyłączył się do akcji „Wielkie sprzątanie jezior i rzek kaszubskich” organizowanej z okazji "Dnia Ziemi" przez Kaszubską Fundację "Nasza Ciecz" oraz Lokalną Grupę Rybacką Kaszuby. Kaszubski Park Krajobrazowy zaopatrzył szkoły biorące udział w akcji, znajdujące się na terenie Kaszubskiego Parku, około 200 opakowań worków na śmieci i 30 opakowań rękawiczek jednorazowych oraz 106 par rękawic ogrodowych. Dzieci wykorzystywały je do zbiórki śmieci wokół najbardziej zanieczyszczonych przez turystów jezior i rzek. Akcja przerosła nasze najśmielsze oczekiwania! Wzięło w niej udział 19 szkół podstawowych i gimnazjalnych z Powiatu Kartuskiego. Posprzątano brzegi 15 jezior i fragmenty 3 rzek.

Pracownicy KPK brali również udział w uroczystościach przygotowanych przez szkoły z okazji „Dnia Ziemi”, w czasie których uczniowie przygotowywali ciekawe przedstawienia, festyny i konkursy na temat segregacji śmieci.

Celem przeprowadzania takich akcji jest uświadomienie dzieciom i młodzieży problemu zaśmiecania naszych terenów i zagrożeń wynikających z takiego postępowania. Celem jest również zaproponowanie uczniom sposobów codziennego dbania o środowisko w obrębie gospodarstw domowych oraz wskazanie właściwych postaw, które pomogą uchronić środowisko przed dewastacją. Kolejnym celem przyłączenia się do tych akcji przez Kaszubski Park jest uświadomienie ich uczestnikom potrzeby recyklingu śmieci produkowanych przez ludzi.

„Cykl spotkań z przyrodą” w Kaszubskim Parku Krajobrazowym

Od października 2017' Kaszubski Park Krajobrazowy przeprowadzał warsztaty dla miłośników przyrody w ramach „Cyklu spotkań z przyrodą”. W spotkaniach uczestniczyli uczniowie szkół podstawowych, młodzież oraz dorośli mieszkańcy z terenu Parku.

Zaproszeni wykładowcy opowiadali na spotkaniach m.in. o życiu na łące i w ściółce lasu, sowa – tajemniczych nocnych stworzeniach oraz o płazach i gadach zamieszkujących Kaszubski Park. W tym roku chcieliśmy zwrócić szczególną uwagę uczestników spotkań na świat zwierząt, których na co dzień zwykle nie zauważamy, ale przede wszystkim nie doceniamy ich istotnej roli w przyrodzie. Bardzo często te istoty budzą w nas obrzydzenie, a nawet strach, a przecież dżdżownica, pająk, żaba czy ropucha to zwierzęta niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania otaczającego nas środowiska. Każdy organizm żywy spełnia jakąś funkcję w przyrodzie. Mówiąc językiem potocznym: „Każdy zwierz potrzebny jest”. Starajmy się więc podczas spacerów dostrzegać te małe istoty żywe i nie dręczyć, ani nie uśmiercać ich niepotrzebnie.

Celem spotkań było bliższe zapoznanie się lokalnej społeczności z bieżącymi działaniami ochronnymi jakie są aktualnie realizowane na obszarze chronionym jakim jest park krajobrazowy, na terenie którego mieszkają. Poznanie cennych gatunków oraz walorów Kaszubskiego Parku a następnie dyskusje uczestników pozwoliły wyjaśnić wiele zagadnień z zakresu ochrony przyrody, z którymi lokalna społeczność się borykała oraz na powstanie nowych pomysłów na realizację edukacji lub działania ochronne na terenie Parku.

Dzień Samorządowca 2017'

Kaszubski Park Krajobrazowy zaprosił przedstawicieli lokalnych władz samorządowych na warsztaty z okazji „Dnia Samorządowca”. Za każdym razem tematem poruszonym i podkreślanym przez KPK podczas trwania Dnia Samorządowca są zagadnienia przyrodnicze, kulturowe oraz bieżące problemy mające wpływ na całokształt Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. W tym roku motywem przewodnim była kultura Kaszubów jako przedstawicieli etnicznie związanych od wieków z tymi terenami oraz geneza tak olbrzymiego przyrodniczego i krajobrazowego zróżnicowania obszaru Kaszub. Aby pomóc w zrozumieniu etnicznej odrębności Kaszubów, we współpracy z Lokalną Grupą Rybacką Kaszuby z Chmielna zorganizowaliśmy projekcję filmu "Na psa urok". Po projekcji filmowej wszyscy zgromadzeni udali się do Załakowa, gdzie znajduje się ośrodek wypoczynkowy "Na Gwizdówce". Jest to dobry przykład przeprowadzonej z powodzeniem rewitalizacji opuszczonego od kilkunastu lat dawnego ośrodka wypoczynkowego PKP "Kolso". Obecnie "Gwizdówka" jest jednym z piękniejszych ośrodków wypoczynkowych w tej części Kaszub, który swoją architekturą podkreśla przynależność regionalną terenu i w sposób atrakcyjny przedstawia ten aspekt kultury i tradycji kaszubskiej. W sali konferencyjnej odbyły się prelekcje: pierwsza pt. „Geomorfologia czwartorzędu, a ukształtowanie terenu Kaszubskiego Parku Krajobrazowego”, mająca na celu przedstawienie genezy powstania zróżnicowanych form terenu KPK oraz pomagająca w zrozumieniu skąd tak atrakcyjne turystycznie tereny w ogóle się tutaj wzięły. Druga zaś pt. „Bartnictwo w lasach” – przybliżyła zagadnienia związane z nowym projektem, który ma mieć miejsce w lasach KPK – nawiązującym do dawnej formy pszczelarstwa leśnego, polegająca na hodowli pszczół w specjalnie w tym celu wydrążonych dziuplach drzew, czyli barciach.

Idea tego typu cyklicznych spotkań polega na tym, aby podtrzymać i rozwijać świadomość miejscowych urzędników, którzy na co dzień mają realny wpływ na kształt i funkcjonowanie naszego najbliższego otoczenia, na kwestie związane z ochroną środowiska naturalnego i kształtowanie otaczającego nas krajobrazu. Celem tych spotkań jest również zachęcenie uczestników do wzajemnej współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie ochrony przyrody. Dzięki tym spotkaniom samorządowcy zapoznają się z najciekawszymi projektami i działaniami w zakresie ochrony przyrody na terenie różnych gmin.

„Dzień Krajobrazu” w Kaszubskim Parku Krajobrazowym

Tegoroczny spacer krajobrazowy z okazji „Dnia Krajobrazu” odbył się w okolicach krajobrazowego rezerwatu przyrody „Lubygość”. Wędrówkę zatytułowaliśmy od istniejącej tam trasy spacerowej „Tajemnice Lasów Mirachowskich”, chcąc w ten sposób zachęcić młode pokolenie do odkrywania tajemnic, które skrywają w sobie lasy północnej części Parku, nazywane również Puszcza Mirachowską.

Zanim zaplanowaliśmy trasę wycieczki zapoznaliśmy się z uwagami i mapami na stronie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku (<http://gdansk.rdos.gov.pl/udostepnienie-rezerwatow-przyrody>), by móc prawidłowo wyznaczyć przebieg wycieczki.

Jeziro Lubygość jest jednym z wielu w okolicy jezior rynnowych. Na jego przykładzie doskonale ukazać można zróżnicowanie geomorfologiczne terenu oraz pozachwycać się naturalnym widokiem. Dodatkowym atutem okolicy są walory historyczne i kulturowe. Naturalna, 200-letnia buczyna porastająca stoki jeziora była niegdyś sceną rozgrywających się tu dramatycznych scen związanych z historią II wojny światowej i toczącej się wówczas walki żołnierzy Tajnej Organizacji Wojskowej "Gryf Pomorski" z wojskami hitlerowskimi. Nieodległy zagospodarowany punkt widokowy "Szczelina Lechicka" jest pięknym, zapierającym dech w piersiach przykładem panoramy krajobrazu polodowcowego. Po drodze mijaliśmy również swoistą ciekawostkę geomorfologiczną – grootę żwirowo-zlepieńcową. Ten kilkukilometrowy spacer po tak bardzo atrakcyjnym i zmieniającym się krajobrazie wywarł spore wrażenie na młodzieży, która nie spodziewała się takiej różnorodności „atrakcji”, nie tylko przyrodniczych.

V Rajd Pieszy po Kaszubskim Parku Krajobrazowym

W poniedziałek 23.10.2017 r. Kaszubski Park Krajobrazowy zorganizował rajd pieszy w którym uczestniczyło 35 uczniów z dwóch kartuskich gimnazjów. Tym razem wybraliśmy trasę z Ręboszewa do Chmielna i udało się nam trafić na „okno pogodowe”, dzięki któremu nie zmokliśmy.

Wycieczkę rozpoczęliśmy w punkcie widokowym „Sobótka II”, gdzie stoi piękny wiatrak typu koźlak i rozpościera się widok na jeziora Małe Brodno i Kłodno. Trasa przebiegała po bardzo malowniczym krajobrazowo terenie. Mogliśmy stamtąd podziwiać szczyt Wieżyca odległy o ok. 8-10 km. Tradycyjnie, przed wymarszem młodzież podzielona na grupy musiała zorientować mapę za pomocą busoli oraz określić kierunek marszu. Podczas trwania rajdu uczestnicy rozwiązywali na czas zadania z kart pracy. Zadania dotyczyły zagadnień geograficzno-przyrodniczych. Drużyna, która uzyskała najwyższą punktację, otrzymała symboliczne nagrody oraz oceny celujące z geografii, co bardzo ucieszyło młodzież i jeszcze bardziej zmobilizowało ją do pracy.

Czynna ochrona przyrody, interwencje, wizje terenowe

W celu zwiększenia możliwości zasiedlenia obszarów przez różne gatunki sów pracownicy Parku zakupili i systematycznie rozwieszają po terenie budki lęgowe dla różnych gatunków sów. W celu zabezpieczenia naturalnych dwóch dziupli zasiedlanych przez włochatkę w okresie wysiadywania jaj przed zaobserwowaną kuną, pracownicy Parku założyli opaski ochronne z blachy na drzewach z dziuplami uniemożliwiając dotarcie do nich kuny, która mogłaby potencjalnie zagrozić lęgu gatunku chronionego.

W naturze sowy preferują dziuplaste starodrzewia jednakże jest ich coraz mniej w naszych lasach. Celem powyższych zadań z zakresu ochrony czynnej jest zwiększenie miejsc możliwych do zasiedlenia przez określone gatunki sów. Ze względu na otrzymane informacje o tym, że w terenach zabudowanych można zaobserwować sowy po określeniu ich gatunku zakupiliśmy kilka egzemplarzy budek dla sowy płomykówki.

W czasie minionego półrocza straż parku przeprowadziła 31 interwencji terenowych z pracownikami wydziałów ochrony środowiska gmin, starostwa, policją oraz strażą leśną. W trakcie patroli terenowych ze strażą leśną wystawiono 27 mandatów karnych z art. 161 kw. W 36 przypadkach użytkowników lasów pouczono wspólnie ze strażą leśną o przestrzeganiu przepisów ustawy o ochronie przyrody m.in. trzymanie psów na uwięzi.

Każda wizja w terenie wiązała się z pouczeniem i informowaniem osób zainteresowanych o przepisach ustawy o ochronie przyrody i Uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego oraz propagowaniem walorów przyrodniczych Parku. Patrole to nie tylko same kontrole w terenie, ale także uświadamianie społeczeństwa z zakresu naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody. Czasami są to nieświadome działania, ale niestety często są to przypadki świadomego naruszenia przepisów. Patrole pozwalają również na nawiązanie współpracy z wydziałami administracyjnymi w celu lepszego działania w zakresie ochrony przyrody.

Inwentaryzacje

W 2015 r. Grzegorz Jędro rozpoczął inwentaryzację wybranych łąk podmokłych pod względem obecności objętych ochroną ścisłą następujących gatunków motyli i ważek: Modraszka telejusa (*Phengaris teleius*), Modraszka nausitousa (*Phengaris nausithous*), Czerwończyka fioletka (*Lycaena helle*), Czerwończyka nieparka (*Lycaena dispar*), Strzępotka edypusa (*Coenonympha oedippus*) i Przeplątka aurini (*Euphydryas aurinia*) oraz 5 gatunków chronionych ważek: Straszki północnej (*Sympecma paedisca*), Żagnicy torfowcowej (*Aeshna subarctica*), Trzepli zielonej (*Ophiogomphus cecilia*), Zalotki większej (*Leucorrhinia pectoralis*) oraz Zalotki białoczelnej (*Leucorrhinia albifrons*). Ponieważ inwentaryzacja wykazała obecność wielu ciekawych i chronionych gatunków motyli i ważek, Kaszubski Park postanowił kontynuować to zadanie i zlecił wykonanie inwentaryzacji pod względem obecności tych gatunków w północnej a obecnie w centralnej części Kaszubskiego Parku. Pan mgr inż. Grzegorz Jędro w miesiącu czerwcu przystąpił do kontynuacji zadania, które zakończył 31.10.2017 roku raportem z przeprowadzonych badań inwentaryzacyjnych oraz oceną populacji wraz z zaleceniami ochronnymi dla poszczególnych stanowisk, podaniem lokalizacji GPS badanych stanowisk oraz dokumentacją zdjęciową.

Celem przeprowadzania inwentaryzacji siedliskowych na terenie Parku jest udokumentowanie najcenniejszych pod względem przyrodniczym miejsc i gatunków Parku, aby móc objąć je szczególną ochroną.

W Kaszubskim Parku odbyła się kontynuacja inwentaryzacji łąk podmokłych pod kątem cennych gatunków motyli i ważek na łąkach podmokłych.

Szkolenia, w których wzięli udział pracownicy KPK

Pracownicy Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w celu poszerzenia swojej wiedzy w zakresie ekologii, ochrony bioróżnorodności siedlisk oraz aby być na bieżąco ze zmianami w przepisach prawnych brali udział w następujących szkoleniach, konferencjach i spotkaniach:

- 03.–04.03. 2017. „Szkolenie z zakresu monitoringu i inwentaryzacji sów w Kaszubskim Parku Krajobrazowym” – R. Szutenberg, K. Sikorska, J. Kuśnierz,
- 28-31.03.2017. Konferencja w Białowieskim Parku Narodowym „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu przyrodniczego w zarządzaniu obszarami chronionymi w Polsce” – R. Szutenberg

- 11-12.05.2016. „Warsztaty z makrobentosu rzecznoego w Zaborskim Parku Krajobrazowym” – R. Szutenberg
- 31.05-01.06.2017. „Konferencja z okazji 40-lecia Mazowieckiego Parku Krajobrazowego” – R. Szutenberg,
- 6-7.07.2017. „Szkolenie siedliskowe w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku” – K. Sikorska, R. Szutenberg
- 26-28.06.2017. „Motyle i ważki łąk podmokłych” szkolenie entomologiczne w Kaszubskim Parku Krajobrazowym – J. Kuśnierz, R. Szutenberg
- 18.09.2017. „ED-EK” -II Ogólnopolskie Szkolenie dla Edukatorów – J. Kuśnierz
- 22.09.2017. Konferencja w Wigierskim Parku Krajobrazowym „Czynna ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk na obszarze Natura 2000 Ostoja Wigierska” – K. Sikorska
- 20.10.2017. Konferencja organizowana przez Popradzki Park Krajobrazowy „Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej – R. Szutenberg
- 17-19.11.2017. XXVI Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna – M. Rekowska
- 06.12-08.12.2017- Szkolenie dla pracowników PZPK w zakresie GIS – K. Sikorska

Pkt. 5. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Wdzydzki Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Mając na uwadze zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym w 2017r. podjęto kompleksowe działania w zakresie ochrony różnorodności biologicznej wybranych ekosystemów wodno-błotnych.

W celu podwyższenia świadomości przyrodniczej społeczeństwa w kierunku prowadzonych przez Park działań odnoszących się do poznania różnorodności biologicznej ekosystemów wodno-błotnych zrealizowano zadania z zakresu edukacji ekologicznej. Przeprowadzono zajęcia i pogadanki dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Zajęcia odbywały się w Sali edukacyjnej WPK, w szkołach powiatu kościerskiego oraz w terenie. Prowadzone prelekcje i warsztaty tematyką nawiązywały do różnorodności biologicznej, typologii, znaczenia i ochrony obszarów wodno-błotnych WPK. Zajęcia były realizowane w 3 głównych tematach: „Jeziora Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego”, „Tajemnice torfowisk” i „Bóbr – mieszkaniec naszych wód” Podsumowaniem cyklu szkolnych zajęć w II półroczu został zorganizowany konkurs plastyczny (dla najmłodszych) i z wiedzy (dla trochę starszych) pn. „Różnorodność biologiczna wód Wdzydzkiego parku Krajobrazowego. Na potrzeby zajęć i konkursu zakupiono paliwo do samochodu służbowego, nagrody w postaci książek, sprzętu elektronicznego i turystycznego oraz artykuły papiernicze i tusze do drukarki, W ramach doposażenia sali edukacyjnej zakupiono pokarm dla rybek i akcesoria akwarystyczne w celu utrzymania słodkowodnego akwarium jak i książki biblioteczne do czytelnicy znajdującej się na wyposażeniu siedziby parku w Kościerzynie.

Uwzględniając wzrastający ruch turystyczny i tym samym możliwy wzrost antropopresji na ekosystemy wodne przygotowano specjalną ofertę edukacyjną skierowaną do największych ośrodków wczasowych z terenu Parku. Ponadto w miesiącach wakacyjnych (lipiec, sierpień) przygotowano, całodzienne, parkowe stoiska edukacyjne w najliczniej odwiedzanych przez turystów miejscowościach (Borsk i Wdzydze Kiszewskie), które stały się swoistego rodzaju punktami informacyjno-edukacyjnymi, gdzie można było zasięgnąć

informacji nt. naturalnych akwenów WPK. Dodatkowo w ramach zadania zostały przeprowadzone konkursy z wiedzy ekologicznej i przyrodniczej. Zarówno tematyka zajęć, stoisk jak i konkursów poświęcona była różnorodności biologicznej i ochronie wód WPK. Na potrzeby realizacji zadania została wykonana interaktywna (magnetyczna) tablica edukacyjna a także zostały zakupione drobne materiały edukacyjno-informacyjne oraz przenośny wzmacniacz głosu i paliwo do samochodów służbowych.

W celu popularyzacji znaczenia raka szlachetnego i realizacji restytucji oraz kontynuacji zachowania gatunku w miesiącu sierpniu we Wdzydzach Kiszewskich zorganizowano „Dzień raka szlachetnego”. W ramach zadania przeprowadzono konkurs wiedzy związany z rakiem szlachetnym jego biologią i ekologią, grę terenową i stoiska edukacyjne. Na potrzeby zadania zakupiono nagrody w konkursach, zupełnie przygotowaną z raków pręgawatych (w celu pokazania jednej z metod eliminacji tego gatunku) a także paliwo do samochodów służbowych.

W drugiej połowie sierpnia planowano zorganizowanie przyrodniczej, rodzinnej wycieczki rowerowej „Pętla Przytarnia”. W tym celu opracowano i wydano plan przebiegu trasy przyrodniczej, jednakże ze względu na nawałnicę, która w sierpniu nawiedziła tereny Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego i bezwzględny zakaz wstępu do lasu rowerowa wycieczka nie odbyła się.

W ramach realizacji projektu pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego uczestniczyli w masowych akcjach plenerowych. Wzięto m.in. udział w obchodach Dnia Ziemi w Kościerzynie, Pomorskich Targach Rolno – Przemysłowych w Lubaniu, Dniu Bioróżnorodności w Gdańsku i Słupsku, Zawodach wędkarskich połączonych z warsztatami edukacyjnymi nad wodą w Kościerzynie, BioBlitz Tuga w Nowym Dworze, Dniu Dziecka w Bramie Wyżynnej w Gdańsku, Ekojarmarku Turystycznego w Charzykowach, Dniu sielawy we Wdzydzach, Dniu otwartym TPK w Gdańsku i wielu innych pomniejszych akcjach. Tematyka stoiska poświęcona była różnorodności biologicznej, ochronie i znaczeniu środowisk wodnych Wdzydzkiego PK. Na potrzeby organizacji stoisk edukacyjnych WPK, podczas imprez masowych wykonano interaktywną (magnetyczną) tablicę przedstawiającą gatunki wodno-błotne, zakupiono drobne materiały edukacyjno- informacyjne, które posłużyły i posłużą, jako nagrody w konkursach i grach ekologicznych. Na cele organizacyjne zakupiono paliwo do samochodów służbowych.

Podwyższając kwalifikacje zawodowe i tym samym kompetencje w prowadzonych działaniach edukacyjnych i przyrodniczych na rzecz zrównoważonego rozwoju, pracownicy Parku brali udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych m.in. konferencja „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu”, Sesja Klubu Przyrodników „Rzeki – jak je chronić?”, konferencja „40 lat Mazurskiego Parku Krajobrazowego – różnorodność biologiczna i kulturowa”, ogólnopolska konferencja chiropterologiczna.

W zakresie ochrony środowiska przeprowadzono gruntowne sprzątnięcie koryta rzeki Wdy i Trzebiochy w granicach WPK. W akcję licznie zaangażowali się pracownicy PZPK, wolontariusze, lokalna społeczność i władze. Na potrzeby zadania zakupiono worki i rękawiczki, wynajęto kajaki i w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom także przewodników kajakowych. Zakupiono paliwo do samochodów służbowych oraz ciepły posiłek dla wszystkich uczestników akcji.

W celu określenia aktualnej jakości wód jezior Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, a także identyfikacji zagrożeń oraz kierunków i tempa przemian środowisk wodnych pracownicy Uniwersytetu Gdańskiego przy współudziale pracowników Parku, pobrali próbki wody do wykonania badań wybranych jezior położonych na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Badaniom podlegają jeziora: Jelenie, Gołuń, Osty, Słupino, Słupinko, Schodno, Cheb, Drzędno, Mieliste, Gogolino. Prace polegały na wykonaniu poboru wód do określenia specyfiki jezior poprzez oznaczenie właściwości fizycznych i chemicznych środowiska wodnego, wykreśleniu działów wodnych zlewni jezior oraz form ich użytkowania, oceny podatności zlewni na uruchamianie ładunków i odporność jeziora na degradację, określeniu warunków zasilania jezior oraz głównych emitorów zanieczyszczeń. W ramach realizacji zadania zlecono wykonanie niezbędnych prac i raportu do dnia 30 listopada br. wykwalifikowanej kadrze naukowej z Uniwersytetu Gdańskiego.

We wrześniu bieżącego roku wykonano zadanie mające na celu częściowe wykoszenie, usunięcie samosiewów oraz odrostów krzewów, głównie wierzby z wyspy Sidły na jeziorze Wdzydzkim. Koszenie umożliwi powstrzymanie wtórnej sukcesji drzew i krzewów oraz usunięcie biomasy powodującej nadmierną eutrofizację cennego siedliska. W celu właściwego zachowania łąki niezbędna jest kontynuacja podjętych działań w kolejnych latach. W tym celu zlecono wykonanie niezbędnych prac i zakupiono paliwo do pojazdów służbowych.

Mając na uwadze wysoką wartość oraz możliwość szybkiej degradacji jezior lobeliowych, przeprowadzono ich inwentaryzację pod kątem właściwości fizyko-chemicznych w oparciu o metodykę GIOŚ. Inwentaryzacji poddano 6 jezior (J. Głębocko, J. Małe Oczko, J. Wielkie Oczko, J. Zakrzewie, J. Drzędno, J. Długie) znajdujących się na obszarze WPK oraz jego otuliny. Wyniki badań posłużą do określenia stopnia zagrożenia zjawiskami eutrofizacji i dystrofizacji, które mogą spowodować degradację siedliska. Na potrzeby realizacji inwentaryzacji zakupiono urządzenie do pomiaru właściwości fizykochemicznych wód.

W celu ochrony różnorodności biologicznej użytku ekologicznego „Żabiński Błoto” i chcąc spowolnić, a nawet zatrzymać proces utraty siedliska dla wielu gatunków roślin i zwierząt, w lutym 2017 roku wykonano zabieg czynnej ochrony. Usunięto samosiewy drzew i posusz z powierzchni 0,5 ha, poza obszar torfowiska.

Zakupiono oraz zamontowano kosze łęgowe dla kaczek w miejscach ich naturalnego występowania i bytowania. W tym celu zakupiono sztuczne gniazda (kosze łęgowe) i zainstalowano na zbiornikach wodnych na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. W ramach realizacji zadania zakupiono 40 koszy łęgowych oraz paliwo do samochodów służbowych.

Zakupiono elementy montażowe wraz z tablicami z informacją o obowiązujących ograniczeniach i obowiązkach dotyczących Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Tablice informacyjno – edukacyjne zostały zainstalowane w głównych przystaniach wodnych kompleksu jezior Wdzydzkich. W ramach realizacji zadania wykonano 10 tablic informacyjno – edukacyjnych, zakupiono drewno, wkręty oraz rękawice ochronne oraz paliwo do samochodów służbowych.

Kolejne zadanie dotyczyło ukierunkowywania ruchu turystycznego w celu ochrony wartości przyrodniczych WPK. Jest to możliwe dzięki ciągłemu konserwowaniu i dbaniu o elementy infrastruktury turystycznej. W tym celu wykonano konserwację punktów widokowych w miejscowości Przytarnia, Wdzydze Tucholskie, na jeziorze Schodno oraz Lipno, a także

kładki dydaktycznej na użytku ekologicznym „Żobińskich Błoto”. Konserwacja polegała na wymianie zużytych elementów, oczyszczeniu oraz impregnacji infrastruktury edukacyjno-turystycznej. Również w ramach tego zadania wykonano remont zniszczonych i wyeksploatowanych elementów ścieżek rowerowych oraz odnowiono oznakowania na drzewach na trasie rowerowej „Pętla Lipno i „Pętla Przytarnia”. W ramach realizacji zadania zakupiono farby chlorokauczukowe, pisaki olejowe, pędzle, szablony, rękawice ochronne oraz paliwo do samochodów służbowych.

Dodatkowo po niezbędnych uzgodnieniach zakupiono opony zimowe do samochodu służbowego w celu jego prawidłowego funkcjonowania, podczas realizacji zadań, a także rzutnik multimedialny do realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej i przenośne dyski pamięci w celu magazynowania plików i dokumentacji w wersji elektronicznej w tym zdjęć.

Pkt. 6. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Zaborski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Ochrona zimorodka

Zakupiono i zainstalowano w terenie trzy sztuczne schrony rozrodcze dla zimorodków wg. autorskiego projektu. Na terenie ZPK od 2011 r. prowadzony jest coroczny monitoring populacji lęgowej zimorodka. Dzięki systematycznym obserwacjom ustalono, że przyczyną utraty lęgów zimorodka na terenie Parku jest presja drapieżników (lis, kuna, norka). Komory lęgowe są niszczone (rozdrapywane) przez drapieżniki. W związku z tym w wytypowanych miejscach (nad rzekami Brdą, Chociną i Zbrzycą), gdzie od lat obserwowane są ślady plądrowania lęgów, zainstalowano przed sezonem rozrodczym sztuczne schrony. Prowadzone są kontrole ich zasiedlenia, a także kontynuowane są badania populacji lęgowej na całym obszarze Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Monitoring prowadzony jest zgodnie z wytycznymi GDOŚ. W roku 2017 na terenie ZPK stwierdzono 15 stanowisk lęgowych. Terminy wizyt w terenie wyznaczono podczas pierwszej kontroli na podstawie liczby potwierdzonych stanowisk oraz zaawansowania lęgów. Monitoring zimorodka wykonywany był przez 15 dni, które zbiegły się ze szczytem klucia piskląt. Podczas weryfikowania zasiedlenia norek, na rzekach i jeziorach o stromych brzegach, posługiwano się kajakiem. Sporadycznie kontrole uzupełniano przemarszem wzdłuż brzegu akwenu wodnego. Podczas badań zaobrączkowano 93 osobniki, w tym 11 dorosłych (4 samice, 7 samców) oraz 82 pisklęta. Daty kontroli terenowych: 4, 5, 23, 24 maj; 13, 14, 26 czerwiec; 17, 18, 21, 24, 31 lipiec; 8, 9, 10 sierpień.

Makrobentos rzek - szkolenie dla pracowników służby parków krajobrazowych

W dniach 11 i 12 maja 2017 r. na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego odbyły się warsztaty poświęcone makrobentosowi rzecznemu. Wzięli w nich udział pracownicy zajmujący się edukacją przyrodniczą w Pomorskim Zespole Parków Krajobrazowych oraz Parku Narodowym „Bory Tucholskie”. Część kameralna zajęć odbyła się w Centrum Edukacji Przyrodniczej w Chocińskim Młynie, a terenowa na rzece Chocinie i Jarcewskiej Strudze. Zajęcia przeprowadził dr hab. Krystian Obolewski z Zakładu Hydrobiologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Ochrona zadrzewień nadwodnych

Pracownicy ZPK brali udział w lustracjach terenowych związanych z wnioskami o wycinkę drzew oraz przygotowywali opinie dla osób wnioskujących o wycinkę drzew na terenie Parku. Przygotowano łącznie 12 opinii. W związku ze zmianą prawa, związanego z usuwaniem drzew, przygotowano i rozpropagowano wśród samorządów i mieszkańców informacje dotyczące wpływu nowelizacji ustawy o ochronie przyrody na zakazy ustanowione w Zaborskim Parku Krajobrazowym.

Zimowiska ptaków wodno-błotnych

W połowie stycznia 2017 r. pracownicy Zaborskiego Parku Krajobrazowego dokonali oceny liczebności zimujących ptaków wodnych. Szczególną uwagę zwrócono na zimujące łabędzie krzykliwe będące celem ochrony obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy, który w znacznym stopniu pokrywa się z Zaborskim Parkiem Krajobrazowym. Liczeniem objęte zostały fragmenty rzek Brdy, Zbrzycy, Chociny i Młosiny oraz jezior: Charzykowskiego, Długiego koło Małych Swornegaci, Witoczna, Śluzy, Parszczenicy, Długiego koło Modziela, Małolańskiego i Kruszyńskiego. Ze względu na warunki atmosferyczne jeziora i rzeki były pokryte lodem, co przyczyniło się do dużego skupienia ptaków na kilkunastu stanowiskach. Łącznie odnotowano 1732 osobniki należące do 11. gatunków. Naliczono 534 osobniki łabędzia krzykliwego. Gatunkami dominującym były: łabędź krzykliwy, krzyżówka i łabędź niemy.

Pracownicy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku, przy współpracy z Pomorskim Zespołem Parków Krajobrazowych w Słupsku, w tym Zaborskim Parkiem Krajobrazowym, rozpoczęli monitoring zimowych koncentracji łabędzi krzykliwych. W sezonie zimowym 2016/2017 badania prowadzono w grudniu, styczniu, lutym i w marcu w terminach wyznaczonych przez koordynatora z RDOŚ. W sezonie zimowym 2017/2018 badania rozpoczęto w grudniu w terminach uzgodnionych z RDOŚ. Wyniki monitoringu za sezon 2016/2017 opublikowano w Zeszytach Chojnickich - roczniku wydawanemu przez Chojnickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk przy współpracy z Urzędem Miejskim w Chojnicach.

Rajd ekoturystyczny – Rok Rzek

Kolejna edycja rajdu ekoturystycznego poświęcona była rzekom w związku z Rokiem Rzeki Wisły i odbyła się w sobotę 3 czerwca 2017 r. Trasy rajdu wiodły wokół dopływów Brdy: Osusznicy, Prądzony i Chociny. W małych grupach, pod czujnym okiem edukatorów, była możliwość poznania walorów przyrodniczych dolin rzecznych. Trasy przebiegały przez Gochy, południowo-zachodnią część Kaszub, a więc nie obyło się bez ciekawostek historycznych i kulturowych. W tej edycji większość tras swój start i metę miała przy siedzibie Nadleśnictwa Osusznica, gdzie na koniec odbyło się losowanie nagród i konkurs przyrodniczy.

Akcje sprzątania rzek na terenie ZPK, Sprzątanie Jeziora Charzykowskiego i Sprzątanie Świata. W dniach 7 i 8 kwietnia 2017 r. odbyła się dziewiąta edycja akcji, w której uczestniczyło blisko 100 osób. Wśród nich byli: leśnicy z nadleśnictw Rytel i Przymuszewo, myśliwi, pracownicy parków - narodowego i krajobrazowego, żeglarze z Chojnickiego Klubu Żeglarskiego i LKS Charzykowy, woprowcy, rybacy, pracownicy RZGW, strażacy z OSP Charzykowy, uczniowie

z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Chojnicach, wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Wierzchowie Człuchowskim i członkowie sekcji kajakowej Szansa działającej przy ChKŻ, a skupiającej dzieci i młodzież niepełnosprawną. Przez wolontariuszy ze stowarzyszenia „Charzy...” posprzątana została rzeka Chocina. Brzegi rzeki Brdy między jeziorami Karsińskim, a Witocznem posprzątali członkowie OSP Swornagacie i pracownicy Wiejskiego Domu Kultury w Swornegaciach. Posprzątano także Zbrzycę na odcinku od jeziora Śluza do Witoczna. Do akcji sprzątania rzek włączyła się branża kajakowa. We wrześniu w ramach akcji Sprzątanie Świata do szkół w regionie dostarczono worki na śmieci, rękawice i plakaty z Fundacji Nasza Ziemia. Organizacja akcji odbywa się przy współpracy z urzędami Miasta i Gminy w Brusach, Gminy Chojnice, Gminy Konarzyny i Miasta Chojnice. Z otrzymanych ze szkół sprawozdań wynika, że akcja odbyła się w 16 szkołach. Uczestniczyło w niej 2199 osób, zebrano 11,74 m³ odpadów, które trafiły do ZZO w Nowym Dworze. Koszty transportu i utylizacji odpadów pokryły zaangażowane w akację samorządy.

Warsztaty ichtiologiczne

Warsztaty ichtiologiczne odbyły się z okazji Roku Rzek w dniu 26 września 2017 r. w Lasce przy współpracy z Parkiem Krajobrazowym Dolina Słupi oraz Nadleśnictwem Przymuszewo. Warsztaty adresowane były do gimnazjalistów z miasta i gminy Chojnice, gminy Brusy i Konarzyny. Tematem warsztatów była ichtiofauna rzeczna, rozpoznawanie gatunków występujących w rzekach Zaborskiego Parku Krajobrazowego, poznanie biologii i behawioru wybranych gatunków ryb oraz czynników wpływających na ich liczebność, poznanie problemów ochrony ryb wędrownych. Prowadzono odłowy bonitacyjne ryb w rzece Kulawa. W warsztatach wzięło udział 30 osób. Zajęcia odbyły się w dwóch grupach.

Działania o charakterze długofalowym, które są kontynuacją zadań zapoczątkowanych w latach wcześniejszych

Ochrona włośchatki i innych sów leśnych, inwentaryzacja dziupli

W lutym i marcu prowadzono monitoring występowania na terenie ZPK sów: puchacza, włośchatki i puszczyka. Badania prowadzono w godzinach nocnych głównie w formie nasłuchów oraz metodą stymulacji głosowej. Kontrolą objęto miejsca, gdzie w minionych latach słyszano odzywające się włośchatki lub gdzie ptaki obserwowano. Kontynuowano inwentaryzację dziupli na wyznaczonych powierzchniach kontrolnych. Wyniki wprowadzono do bazy danych GIS. W 2018 r. planowane jest zakończenie inwentaryzacji dziupli i przygotowanie publikacji.

Monitoring dzięcioła czarnego

Kontynuowano zapoczątkowany w 2016 r. monitoring dzięcioła czarnego na 18 powierzchniach kontrolnych. Pierwszą kontrolę przeprowadzono pod koniec marca, a drugą w kwietniu. Wszystkie dane wprowadzono do bazy danych GIS. Wyniki monitoringu opublikowano w Zeszytach Chojnickich - roczniku wydawanemu przez Chojnickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk przy współpracy z Urzędem Miejskim w Chojnicach.

Pomóżmy ptakom przetrwać zimę (konkurs i akcja edukacyjna)

Prowadzono zajęcia edukacyjne w szkołach i przedszkolach na temat zasad prawidłowego dokarmiania ptaków zimą. Do 14 kwietnia 2017 r. trwał konkurs dla przedszkoli i szkół podstawowych, który ogłoszony został pod koniec roku 2016. Na konkurs wpłynęło 31 prac w formie plakatów. Laureaci w nagrodę wzięli udział w warsztatach przyrodniczych w Ogrodzie Fauny Polskiej w Myśliczynie, uczestniczyli w pikniku „Bioróżnorodność – poznaj by zachować” w Gdyni w dniu 19 maja 2017 r. oraz wzięli udział w zajęciach edukacyjnych na ścieżce ornitologiczno – przyrodniczej w Kokoszce. W porozumieniu z Chojnickim Klubem Żeglarskim, administratorem portu jachtowego w Charzykowach, w obrębie portu zainstalowano trzy tablice edukacyjne, informujące o braku potrzeby dokarmiania ptaków wodno-błotnych. W sezonie zimowym 2017/2018 rozpoczęto kolejną edycję konkursu. Zakupiono i przekazano do przedszkoli oraz szkół karmę dla ptaków przylatujących do karmników.

Ogólnopolski konkurs dla gimnazjalistów „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”

W dniu 12 stycznia 2017 roku w siedzibie ZPK w Charzykowach odbył się etap parkowy ogólnopolskiego konkursu „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Do rywalizacji przystąpiły cztery gimnazja z obszaru Zaborskiego Parku Krajobrazowego: z Brus, Konarzyn, Silna i nr 3 z Chojnic. Gimnazjum w Brusach reprezentowało Zaborski Park Krajobrazowy na etapie wojewódzkim, który odbył się 24 marca 2017 roku w Kaszubskim Parku Krajobrazowym. 16 listopada i 14 grudnia odbyły się etapy kolejnej edycji konkursu. W etapie szkolnym (w dniu 16 listopada 2017 r.) do rywalizacji przystąpiło 144. gimnazjalistów z 11. szkół z miasta i gminy Chojnice, gminy Konarzyny i miasta Brusy.

Konkurs dla uczniów szkół podstawowych „Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy”

W dniu 16 kwietnia 2017 roku odbył się etap szkolny konkursu "Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy", skierowanego do uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej. Do konkursu przystąpiło 378 uczniów z miasta i gminy Chojnice, miasta i gminy Brusy oraz z Konarzyn.

W dniu 27 kwietnia w Zaborskim Parku Krajobrazowym odbył się etap gminny konkursu, a do rywalizacji stanęły dwadzieścia dwie drużyny. W części terenowej uczestnicy konkursu poznali najciekawsze miejsca przyrodnicze na obszarze ZPK, w tym: jeziora lobeliowe, ścieżkę Dolina Kulawy, Dąb Łokietka w Lasce i kręgi kamienne w Leśnie. W związku z ustanowionym przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Rokiem Józefa Chełmowskiego, uczestnicy konkursu odwiedzili miejsce urodzenia i pracy artysty w Brusach-Jagliach, a część testowa konkursu odbyła się w Centrum Kultury i Biblioteki im. Jana Karnowskiego w Brusach.

W dniu 26 maja na terenie ścieżki ornitologiczno – przyrodniczej w Kokoszce odbył się etap parkowy konkursu "Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy". W rywalizacji wzięły udział cztery szkoły podstawowe: z Konarzyn, Czyczków, Silna i nr 7 z Chojnic.

Konkurs „Piękna wieś”,

Przedstawiciel ZPK był członkiem komisji konkursu „Piękna wieś” w gminie Chojnice. Dla właścicieli ogrodu z tradycyjną roślinnością, z rozwiązaniami przyjaznymi dla zwierząt oraz bez gatunków inwazyjnych Zaborski Park Krajobrazowy po raz kolejny przyznał nagrodę specjalną.

Akcja „Zamień nawłocie na mały przy płocie”

W akcji, której celem jest promocja ogrodów tradycyjnych oraz ograniczanie rozprzestrzeniania się roślin zaliczanych do obcych gatunków inwazyjnych, wzięło udział osiem gospodarstw domowych z terenu gmin Chojnice i Brusy. Właściciele ogrodów w zamian za usunięcie gatunków inwazyjnych otrzymywali w nagrodę rodzime rośliny ozdobne lub użytkowe.

Warsztaty dla dorosłych Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie

Odbyło się siedem warsztatów terenowych dla dorosłych w których uczestniczyły 243 osoby. Celem warsztatów było poznanie walorów przyrodniczych i turystycznych czterech parków krajobrazowych Borów Tucholskich: Tucholskiego, Wdzydzkiego, Wdeckiego i Zaborskiego.

Konserwacja i remont istniejącej małej infrastruktury edukacyjnej

Przeprowadzono konserwację drewnochronem stelaży istniejących tablic edukacyjnych z mapą oraz wykonano fundamenty w postaci stóp żelbetonowych (10 szt. zlokalizowanych w: Charzykowach, Ciecholewach, Małych Swornegaciach, Swornegaciach, Czernicy, Przymuszewie, Skoszewie, Sominach, Widnie i Brusach Jagliach). Zakonserwowano istniejące ogrodzenie drewniane o długości całkowitej około 32 mb oraz bramę wejściową na ścieżkę Dolina Kulawy. Zakonserwowano zadaszenie drewniane o wymiarach 2,5 x 3,5 m z ławami i stołem oraz zadaszenie drewniane – Szkołę terenową o wymiarach ok. 6 x 4 m z kompletem ław i stołów na ścieżce Dolina Kulawy.

Udział w konferencjach naukowych i szkoleniach zewnętrznych oraz prenumerata literatury fachowej i zakup pomocy dydaktycznych

Dwóch pracowników ZPK wzięło udział w VII Zjeździe Ornitologów Pomorza, który odbył się w dniach 3-5 lutego 2017 r. w Łukęcinie. W Kudowie Zdroju w dniach 21-23 kwietnia odbyła się wiosenna Sesja Klubu Przyrodników na temat: Rzeki - jak je chronić? W sesji wzięło udział trzech pracowników Parku. Na sesję przygotowano poster pt. „Wyniki badań populacji lęgowej zimorodka *Alcedo atthis* w Zaborskim Parku Krajobrazowym w latach 2013 – 2016”. Treść wystąpienia publikowana będzie w Przeglądzie Przyrodniczym – wydawnictwie Klubu Przyrodników. Jedna osoba uczestniczyła w Ogólnopolskiej Konferencji “Zrównoważony rozwój Pojezierza Krajeńskiego”, która odbyła się w dniach 19-20 października w Sępólnie Krajeńskim. W XXVI Ogólnopolskiej Konferencji Chiropterologicznej, która odbyła się we Wieżycy w terminie 17-19 listopada wzięły udział dwie osoby. W 2017 r. prenumerowano „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” i „Przyrodę Polską” oraz zakupiono sześć pozycji książkowych do biblioteki Parku.

Organizacja akcji i imprez ekologicznych o charakterze cyklicznym, których współorganizatorem jest Zaborski Park Krajobrazowy

Od lat Zaborski Park Krajobrazowy włącza się w lokalne przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym. Są to:

1. Gminny Konkurs Ekologiczny w Charzykowach – odbył się 26 kwietnia 2017 roku w Zespole Szkół w Charzykowach i przebiegał pod hasłem „Zaborskie rzeki skarbem

bioróżnorodności regionu". Hasło konkursu nawiązywało do obchodzonego w 2017 roku „Roku rzeki Wisły”.

2. Zaborski Konkurs Ekologiczny o „Złote Kocanki Piaskowe” – odbył się 6 kwietnia 2017 roku w Kaszubskim LO w Brusach. Uczestniczyło w nim 30. uczniów ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z powiatów chojnickiego, kościerskiego, słupskiego i tucholskiego.

3. Eko-Bal - 10 lutego 2017 roku w Zespole Szkół w Pawłowie odbyła się XIX edycja Gminnego Konkursu, w której rywalizowało 43. uczniów reprezentujących 7 szkół podstawowych z Gminy Chojnice (Nieżychowice, Nowa Cerkiew, Kłodawa, Lichnowy, Swornegacie, Ostrowite oraz Pawłowo).

4. „Jestem przyjacielem przyrody” to konkurs plastyczny dla uczniów klas I-III szkół podstawowych z terenu gminy Chojnice, który w 2017 roku został rozstrzygnięty 8 kwietnia. Po raz czternasty Szkoła Podstawowa w Kłodawie była organizatorem konkursu, a tegoroczny temat - "Rośliny i zwierzęta naszych rzek" - nawiązywał do akcji edukacyjnej ZPK i Roku Rzeki Wisły.

5. „Eko Znaki” po raz ósmy w Gimnazjum nr 3 odbył się powiatowy konkurs ekologiczny „Świadomy konsument Europy”. Konkurs uczy rozpoznawać ekoznaki na opakowaniach, kształtuje świadome wybory podczas zakupów. Skierowany jest do gimnazjalistów klas II naszego powiatu. W tegorocznej edycji wzięli udział uczniowie z Gimnazjum w Brusach, w Czersku, w Łęgu, z Gimnazjum 1, Gimnazjum 2 i Gimnazjum 3 w Chojnicach.

6. Bieg Ekologiczny w Swornegaciach odbył się 7 października. Była to już 25. edycja tej masowej imprezy sportowo-rekreacyjnej, w której uczestniczyło 600. uczniów ze wszystkich szkół podstawowych w Gminie Chojnice.

Zaborski Park Krajobrazowy wziął udział w festynach i akcjach plenerowych:

- festyn rodzinny w Kłodawie;
- piknik – finał akcji zbiórki elektroodpadów w chojnickiej bursie;
- akcja edukacyjna „Bioróżnorodność - poznaj by zachować” w dniach 19-20 maja w Gdyni i Gdańsku;
- IX Jarmark "Czym chata bogata" w Charzykowach – promocja Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie;
- „Test Kaszuba - gra terenowa dla dzieci i dorosłych” w dniu 9 sierpnia organizowany w Swornegaciach przez Gminny Ośrodek Kultury w Chojnicach;
- „Żagle i muzyka – coś z tego wynika” gra terenowa w Charzykowach w dniu 10 sierpnia;

We wszystkich zdarzeniach edukacyjnych wzięło łącznie udział 7191 osób, w tym: 2167 osób w zajęciach kameralnych i terenowych prowadzonych bezpośrednio przez pracowników parku, 1213 osób w konkursach organizowanych przez ZPK, 925 osób w konkursach współorganizowanych przez ZPK, 150. uczestników rajdu ekoturystycznego i 505. uczestników innych imprez ekoturystycznych, 1431. uczestników festynów, 100. uczestników akcji sprzątnięcia Jeziora Charzykowskiego i brzegów rzek, 243. uczestników warsztatów terenowych dla dorosłych pt. Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, 214. uczestników innych warsztatów i szkoleń przyrodniczych, 18. uczestników warsztatów dla edukatorów przyrodniczych, 225. uczestników autokarowych wycieczek krajoznawczych po terenie ZPK.

Pkt. 7. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W roku 2017, w ramach zadania „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**”, podjęto działania, które miały na celu nie tylko otrzymanie informacji na temat kondycji jej elementów, ale także przywrócenie, bądź zachowanie właściwego ich stanu. Nieodzownym aspektem całości była identyfikacja istniejących, bądź potencjalnych zagrożeń pozwalająca na planowanie działań w kolejnych latach. Zadanie realizowano na obszarze PK „Dolina Słupi” i jego otuliny, a także w rejonach które mają znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności doliny rzecznej. W 2017 roku zrealizowano większość zaplanowanych zadań. Ze względu na niesprzyjające warunki pogodowe (wysoki stan wód) nie wykonano inwentaryzacji gniazd tarłowych salmonidów. Nie odbyła się także akcja „Park, tarlisko, przepławka...”, wiedzę z zakresu której przekazano podczas spaceru krajobrazowego. Na potrzeby każdego z opisanych poniżej zadań ze środków WFOŚiGW dokonano zakupu paliwa. Pozostałe wydatki poniesiono zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym.

Ochrona torfowisk

W ramach zadania skoszono ok. 10 ha powierzchni torfowiska, na której występowały zbiorowiska roślinne charakterystyczne dla chronionego siedliska przyrodniczego 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk oraz usunięcie odrostów krzewów z powierzchni gdzie zarówno w 2017 r., jak i w latach poprzednich, były usuwane wierzby – w efekcie regeneracja występujących na torfowisku zbiorowisk roślinnych, co ma pozytywny wpływ na kondycję w/w zagrożonego siedliska przyrodniczego.

Monitoring rzek włosienicznikowych

We wrześniu i październiku 2017 przeprowadzono monitoring efektów reintrodukcji prądolubnych włosieniczników prowadzonej w latach 2013-2015 r. w korytach rzek: Jutrzenki, Kamienicy oraz starym korycie Słupi zasilanym wodami Kamienicy do granic rezerwatu przyrody „Dolina Huczka”.

W 2017 r. rzeki charakteryzowały się bardzo wysokim stanem wody, co utrudniało prowadzenie monitoringu. Włosieniczniki utrzymują się w miejscach nasadzeń, jednak z powodu wysokiego stanu wody, porywistego prądu, w niektórych miejscach ich płaty zostały uszczuplone. Na niektórych stanowiskach nie zaobserwowano wsiedlonych płatów. Taki stan może być efektem zaniku płatu włosienicznika, lub zmycia jego pędów. W tym drugim przypadku istnieje możliwość, że włosieniczniki ulegną regeneracji i odbudują swoje populacje.

W korycie Jutrzenki, podobnie jak w roku poprzednim, na najbardziej wysuniętym w górę rzeki stanowisku, stwierdzono występowanie włosieniczników wodnego i rzeczno, gdzie tworzą stabilne populacje.

Nie zaobserwowano włosieniczników przy starym młynie w miejscowości Jutrzenka, skąd prawdopodobnie ustąpiły. Natomiast stwierdzono występowanie pojedynczych pędów obydwu gatunków na stanowisku przy gazociągu (poniżej mostu w miejscowości Jutrzenka), czego nie wykazał szczegółowy monitoring z 2016 r.

Dodatkowo, w dalszym ciągu, występowanie włosienicznika wodnego odnotowano na stanowisku w pobliżu ujścia Jutrzenki do Kamienicy. Tam włosieniczniki samoistnie rozprzestrzeniają się, o czym świadczą ich pędy pozaczepiane o różne „przeszkody” w rejonie i poniżej miejsca wsiedleń.

W rzece Kamienicy, na odcinku między mostem w Kamieńczu a starym jazem, zaobserwowano drastyczny spadek liczebności populacji do jednego, niewielkich rozmiarów płatu włosienicznika wodnego, w dodatku przerosniętego pędami wywłócznika. Następne stanowiska, podobnie jak w roku ubiegłym, zlokalizowano w rejonie ujścia Kamienicy do starego koryta Słupi. Tam stwierdzono występowanie obydwu gatunków. Następne stanowiska w liczbie 5, odnoszące się jedynie do włosienicznika wodnego, odnotowano na odcinku pomiędzy parkingiem leśnym a mostem. Na odcinku od śródleśnego mostu do granic rezerwatu przyrody „Dolina Huczka” występowanie włosieniczników obydwu gatunków stwierdzono jedynie na 2 sąsiednich stanowiskach (w obrębie meandra rzecznej), z czego 4 płaty stanowił włosienicznik rzeczny, a 8 płatów włosienicznik wodny. Dodatkowo, poniżej drugiego ze stanowisk (w dół rzeki), przy brzegu, odnotowano występowanie okazałego płatu włosienicznika wodnego, z samoistnego rozprzestrzenienia się.

Ochrona ryb

Monitoring migracji ryb przez przepławki na węźle wodnym w Słupsku

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” od lat zajmuje się urządzeniami do monitoringu ryb w przepławkach na węźle wodnym w Słupsku, których jest właścicielem. W 2016 roku przejęto również opiekę nad obsługą skanera w przepławce PSV w Dębnicy Kaszubskiej (zakłady garbarskie). Ryby dwuśrodowiskowe, aby mogły dotrzeć na tarliska zlokalizowane w Parku muszą pokonać przepławki przy barierach hydrotechnicznych w Słupsku. Wzorem lat ubiegłych – wykonywano czyszczenie i sprawdzono drożność obu przepławek, na bieżąco odczytywano dane ze skanerów, czyszczono te urządzenia oraz prowadzono ich konserwację i naprawę.

Monitoring migracji węgorzy wstępujących w rzece Słupi

Pod koniec maja 2017 zamontowano przy elektrowni na węźle wodnym w Słupsku dwie rynny węgorzowe, służące do odławiania młodych węgorzy wędrujących w górę dorzecza Słupi. Zadanie to wykonano we współpracy z Zakładem Ryb Wędrownych IRS Gdańsk w celu oceny intensywności migracji. Kontrolę pułapek prowadzono co 2 dni. Do czasu zdemontowania pułapek, tj. do 08.09.2017 roku odłowiono 647 małych węgorzyków, co jest wynikiem najlepszym z rzek przymorskich.

Efekt ekologiczny: ocena liczebności i wielkości migrujących węgorzy, przeniesienie odłowionych osobników przez barierę hydrotechniczną i umożliwienie im wędrówki w górę rzeki Słupi, zebranie próby ponad 50 sztuk do szczegółowych badań prowadzonych przez IRŚ.

Odłowy narybkowe lososiowatych na tarliskach w dorzeczu Słupi

We wrześniu i październiku 2017 przeprowadzono odłowy narybku troci i łososi na tarliskach, obławiano tarliska na rzekach takich jak: Bagienica, Głaźna, Kamieniec, Kwacza, Żelkowa Woda, Kamienna i Skotawa. W tym roku po raz pierwszy stwierdzono obecność narybku łososia atlantyckiego w rzece Skotawie (ryby z zarybień wiosennych). Dane o odłowach przekazano do IRŚ Zakładu Ryb Wędrownych w Gdańsku.

Uzupełnienie żwirem sztucznych tarlisk dla gatunków litofilnych

We wrześniu 2017 roku dokonano uzupełnienia żwirem sztucznych tarlisk wybudowanych głównie dla troci wędrownej na rzece Kwaczej. Żwir, w ilości 26 ton, wyspano na tarliska przy deflektorach w obrębie zrenaturyzowanego odcinka tej rzeki, w granicach PKDS. Uzyskano w ten sposób zwiększenie powierzchni tarliskowej rzeki wynoszące około 30 m².

Przerzuty tarlaków troci przez barierę hydrotechniczną przy elektrowni wodnej w Skarszewie Dolnym na rzece Skotawie

Podobnie jak w latach ubiegłych w 2017 roku dokonywano również przerzutu tarlaków troci przez bariery hydrotechniczne przy elektrowni wodnej w Skarszewie Dolnym. Przerzuty tarlaków służą głównie zmniejszeniu skali kłusownictwa na największym obecnie w PKDS tarlisku troci – ujściowym fragmencie rzeki Skotawy. Przerzucone powyżej elektrowni trocie mogą – dzięki funkcjonującym przepławkom w Dębnicy Kaszubskiej, Starniczkach i Jamrzynie – docierać na tarliska zlokalizowane na 30 km długości odcinka rzeki Skotawy. W efekcie wykonanych 24.10, 09.11, i 15.11.2017 r. przerzutów umożliwiono wędrówkę tarłową 60 tarlakom troci.

Organizacja warsztatów tarliskowych poświęconych badaniu tarła wędrownych salmonidów

W dniach 6-10 listopada br. po raz kolejny odbyły się, organizowane przez Park od ponad dekady, „Warsztaty tarliskowe”. W tym roku przyjechali do nas studenci z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. W warsztatach udział także wzięły Justyna Kąpa – edukator Błękitnej Szkoły w Helu oraz Aneta Zapart - pracownik Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. W pierwszym dniu gościliśmy dr hab. inż. Piotra Dębowskiego, profesora IRS, który opowiedział o gospodarce łososiowej w Bałtyku oraz o podstawach radiotelemetrii. Ponadto, w ramach części teoretycznej, uczestnicy warsztatów dowiedzieli się przede wszystkim o problematyce związanej z tarłem troci wędrownej i łososia atlantyckiego, skutkach funkcjonowania zabudowy hydrotechnicznej w dorzeczu Słupi, projektach związanych z tematyką wodną - zrealizowanych przez Park oraz o znaczeniu siedliska „rzeki włosienicznikowej”. W terenie, jak zawsze, najwięcej emocji wzbudziły odłowy tarlaków w celu umożliwienia rybom popłynięcia na tarliska zlokalizowane w górze rzeki. Sporym zainteresowaniem cieszyło się także sztuczne tarło troci wędrownej, przeprowadzone przez pracowników ZO PZW w Słupsku pod nadzorem ichtiologa Wojciech Sobiegraja.

W odróżnieniu od lat ubiegłych, niestety, nie udało się wykonać inwentaryzacji gniazd tarłowych troci w wybranych dopływach Słupi. Powodem tego stanu jest opóźnienie tarła, wysokie stany wód oraz ogromna presja kłusownicza. Ślady tej ostatniej razily w oczy na

każdym kroku. Niedokończone gniazda, a nad brzegami rzek ikra, mlecz i krew to smutna rzeczywistość pomorskich rzek, powtarzająca się rokrocznie.

Ochrona płazów

W dniu 24 marca 2017 r. pracownicy PKDS rozstawili przenośny system płotków naprowadzających dla płazów w Krępie Słupskiej, w akcji tej udział wzięli również Członkowie Słupskiego WOPR. Płotki blokowały dostawanie się na jezdnię płazów migrujących do pobliskiego godowiska. Funkcjonowanie systemu umożliwiło upoważnionym osobom wyłapywanie osobników żaby trawnej i ropuchy szarej, umieszczanie płazów w wiaderkach, a następnie przenoszenie przez drogę i wypuszczanie do stawu.

W dniu 27.02.2017 pracownicy PKDS naprawili uszkodzone płotki naprowadzające dla płazów w Poblżu Łysomic. Betonowe płotki uległy uszkodzeniu wskutek wywrócenia się pobliskiego drzewa.

Monitoring awifauny

Monitoring sów

W marcu i kwietniu 2017 r. pracownicy PKDS brali udział w monitoringu występowania sów leśnych. Nasłuchy były dedykowane głównie włośchatce i sóweczce, przy okazji jednak dostarczały informacji na temat innych gatunków sów. W tym roku, poza monitorowanymi od lat powierzchniami, kontrole rozszerzono o inne znane oraz potencjalne miejsca lęgowe włośchatki i sóweczki. Monitoring prowadzono zgodnie z obowiązującą metodyką. Polegał na wykonywaniu nasłuchu w danym miejscu, a w przypadku braku samoistnego odzywania się sów - zastosowaniu stymulacji głosowej. Monitoring podzielono na dwie kontrole, z czego pierwsza obejmowała okres od 28.03.2017 r. do 11.04.2017 r., a druga okres od 18.04.2017 r. do 28.04.2017 r.

W ramach nocnych kontroli w 2017 roku zinwentaryzowano 7 stanowisk sóweczki, 11 stanowisk włośchatki i 14 stanowisk puszczyka. Wszystkie lokalizacje ustalono do wydzieleń. W przypadku sóweczki, w latach 2004-2007 i 2012-2017, na badanych powierzchniach liczba stanowisk gatunku oscylowała na poziomie 2-5 rewirów. Dodatkowo odkryto po jednym nowym stanowisku w 2015 roku i w latach 2016-2017 oraz jedno stanowisko w 2017 roku.

W odniesieniu do włośchatki, porównując liczebności gatunku w obszarach kluczowych, można stwierdzić utrzymywanie się tendencji stopniowej odbudowy populacji, po kryzysowym 2013 roku, kiedy to nie odnotowano gatunku na kontrolowanych obszarach.

Celem monitoringu jest nie tylko ocena stabilności rewirów, ale przede wszystkim zapewnienie ptakom spokoju podczas lęgów. Informacje o stwierdzonych rewirach były na bieżąco przekazywane właściwym miejscowo nadleśnictwom, które wstrzymały zaplanowane tam ewentualne cięcia rębne do czasu wyprowadzenia lęgów przez sowy, czyli do 31 lipca. Takie postępowanie wynika z projektu planu zadań ochronnych dla obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Słupi” PLB220002. Włośchatka i sóweczka wymienione są w załączniku I do Dyrektywy Ptasiej i stanowią przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000, którego granice pokrywają się z terenami Parku.

Biorąc pod uwagę znaczenie włośchatki i sóweczki jako gatunków kwalifikujących obszar Natura 2000, a jednocześnie obserwowany spadek liczebności włośchatki do praktycznie zaniku stanowisk na badanych powierzchniach w 2013 roku, a także stopniowy jej wzrost w latach

2014 – 2017, konieczne jest przeprowadzenie w następnych latach badań monitoringowych, na co najmniej tych samych powierzchniach co w latach poprzednich. Pozwoli to na potwierdzenie, na ile obserwowany w latach 2014 – 2017 stopniowy wzrost liczebności włośchatki będzie miał stały charakter oraz czy nastąpi odbudowa liczebności populacji tego gatunku w Parku Krajobrazowym „Dolina Słupi”..

Inwentaryzacja gniazd bociana białego w 2017 roku

Tegoroczna inwentaryzacja gniazd bociana białego była nietypowa, ponieważ 10 lipca - kiedy przypadało liczenie - młode bociany nie były na tyle duże aby dało się je dokładnie zinwentaryzować w związku z czym liczenie przesunięto o dwa tygodnie. Łącznie skontrolowano 40 gniazd na terenie Parku i w pobliżu jego granic. Miejsca lokalizacji gniazd to słupy energetyczne, dachy budynków, pojedyncze drzewa, kominy przemysłowe oraz sztuczne platformy. W czasie kontroli stwierdzono, że zasiedlonych zostało 17 gniazd, natomiast z sukcesem lęgowym było ich tylko 12. Zajęcie gniazd wygląda podobnie do lat ubiegłych, jednak sukcesy lęgowe przedstawiają się niekorzystnie, gdyż odnotowano tylko 22 młode bociany. Ciekawostką jest zajęte po długiej nieobecności z sukcesem (trzy młode) gniazdo w Krosnowie.

Ochrona nietoperzy

Monitoring zimującej chiropterofauny

W ciągu pierwszego tygodnia lutego pracownicy Parku, z pomocą członków koła chiropterologów przy Uniwersytecie Gdańskim, przeprowadzili zimową kontrolę miejsc hibernacji nietoperzy. Tegoroczny monitoring objął ponad 30 piwnic znajdujących się na terenie Parku i jego otuliny. Stanowiły je piwnice pod budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi, piwnice wolnostojące typu ziemianki. Oprócz tego sprawdzono stare studnie, tunel w nasypie kolejowym i starą hydrofornię. Kontrole takie są prowadzone od 15 lat, poprzedzają je działania czynnej ochrony w postaci zwiększenia ukryć (doklejanie cegieł dziurawek), zabezpieczanie obiektów przed przemarzaniem (nowe drzwi, okiennice) oraz podniesienie wilgotności w obiekcie przez wstawienie kuwet z piaskiem i wodą. Tegoroczna kontrola pozwoliła stwierdzić 133 osobniki, wśród których znaleźli się przedstawiciele pięciu gatunków: nocka Natterera, nocka rudego, gacka brunatnego, mroczka późnego i mopka. Najliczniej reprezentowane w tym roku były gacki brunatni i nocki Natterera, ale najcenniejsze przyrodniczo - mopki, których w tym roku odnotowano 10 osobników. Stabilna liczba inwentaryzowanych nietoperzy oraz nowe kontrolowane obiekty świadczą o właściwie podejmowanych działaniach ochronnych przez pracowników Parku.

Wymiana uszkodzonych i rozwieszanie nowych skrzynek rozrodczych

W dniach 2, 3, i 8.03.2017 r. pracownicy PKDS rozwieszali nowe schrony dla nietoperzy typów trocinobetonowego i szczelinowego oraz wymieniali uszkodzone skrzynki typów Stratmann oraz Issel. Luty i marzec to miesiące w których zostały wymienione uszkodzone skrzynki rozrodcze dla nietoperzy, które uległy naturalnemu zniszczeniu lub zostały uszkodzone w wyniku penetracji dzięciołów. Również zamontowanych zostało 10 nowych skrzynek typu trocinobetonowego w oraz 5 typu szczelinowego. Prace te (w ramach czynnej ochrony

nietoperzy) wykonywane są w PK „Dolina Słupi” od ponad dziesięciu lat. Skrzynki rozrodcze są bardzo chętnie zajmowane przez nietoperze, w miesiącach letnich prowadzona jest ich kontrola.

Interwencje dotyczące nietoperzy

W dniach 3-4.01.2017 r. oraz 3 i 7.03.2017 r. przeprowadzono interwencje nietoperzowe w Słupsku przy ulicy Królowej 6/49, parku przy ulicy Zygmunta Augusta, w Kobylnicy w firmie IMS oraz w Słupsku na ul. Sobieskiego 7/73 i ul. Sobieskiego 7/119 w wyniku których zaopiekowano się 5 karlikami malutkimi. 31.08.2017 r. odebrano i opiekowano się karlikiem malutkim z Darłowa, którego następnie wypuszczono. Podobnie w dniach 1-12.09.2017 r. odebrano 40 karlików malutkich ze Słupska oraz 29.09.2017 r. zaopiekowano się karlikiem malutkim – wszystkie te nietoperze następnie uwolniono.

Organizacja „Nocy nietoperzowej”

08.05.2017 r. po raz czwarty odbyła się „Słupska Noc Nietoperzowa”, która zgromadziła sporą grupę osób, od maluchów po dorosłych. Tegoroczne spotkanie odbyło się przed siedzibą Parku, a następnie wybrano się w teren w celu rozstawienia sieci do odłowu nietoperzy i posłuchania ich głosów echolokacyjnych przy pomocy detektorów. Po wysłuchaniu prelekcji przeprowadzonej przez Grażynę Sadowską - pracownika Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego można było zobaczyć z bliska mroczka późnego i mroczka posrebrzanego, sposób karmienia tych nietoperzy jak również co i ile zjadają przetrzymywane nietoperze. Miejscem nasłuchów i odłowów była Słupia w pobliżu Stawku Łabędziego i mostu przy ulicy Orzeszkowej. Nad głowami żerowały borowce wielkie natomiast w sieci odłowiono karliki malutkie.

Kontrola skrzynek rozrodczych

W związku z małą liczbą naturalnych letnich ukryć dla nietoperzy rozwieszono na terenie naszego Parku skrzynki rozrodcze, głównie w monokulturze sosnowej, w pobliżu zbiorników wodnych. Zlokalizowane są na terenie trzech nadleśnictw: Leśny Dwór, Bytów oraz Łupawa i stanowią jedynie uzupełnienie naturalnych ukryć. Różnią się kształtem i materiałem z jakiego są wykonane. Wśród nich znajdują się skrzynki drewniane szczelinowe oraz typów: Stratmann, Issel i angielski, jak również skrzynki trocinobetonowe i styrobetonowe. Łącznie rozwieszonych jest ponad 370 sztucznych ukryć. Tegoroczna kontrola skrzynek, trwająca od 17 lipca do 2 sierpnia, potwierdziła dominację karlika większego i karlika malutkiego. Pozwoliła też określić liczbę ukryć przeznaczonych do remontu lub wymiany, aby mogły posłużyć na kolejny sezon. Sporą niespodzianką była kolonia borowca wielkiego (26 szt.) w styrobetonie w leśnictwie Unichowo. Również zaskoczenie wywołała rekordowa liczba nietoperzy na terenie leśnictwa Mielno, gdzie w jednej skrzynce typu angielskiego było ich aż 72 (karliki malutkie). Łącznie stwierdzono prawie 400 nietoperzy.

Zagospodarowanie turystyczne Parku.

Jednym z głównych zadań, jakie mają do wykonania pracownicy Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” jest zapewnienie jak najlepszych warunków do uprawiania turystyki kwalifikowanej. Zadanie to wiąże się z ukierunkowaniem ruchu turystycznego i zabezpieczeniem środowiska przed jego negatywnym wpływem.

W 2017 r. poddano konserwacji wiele urządzeń turystycznych i zadbano o właściwe ich utrzymanie. Podjęto takie działania jak:

- naprawa wiat przeciwdeszczowych ustawionych na terenie miejsca postoju w m. Łysomice i Kamień (naprawa daszków, wymiana pokrycia papowego, ustawienie nowych ław ze stołami),
- konserwacja elementów drewnianych wiat oraz ławek i stołów (2 komplety),
- konserwacja i naprawa oznakowania na trasie ścieżki przyrodniczej pn. „Szlakiem pięciu jezior”.

Dodatkowo podjęto następujące działania:

- przygotowanie rajdu rowerowego dla dzieci i młodzieży z Gimnazjum w Kobylnicy,
- przygotowanie i udział w dwudniowym rajdzie rowerowym pn. „Szlakiem Doliny Słupi”,
- inwentaryzacja ścieżek przyrodniczych na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”,
- przygotowanie kart opisowych drzew pomnikowych - opisano 47 drzew.

W związku z okresem wakacyjnym nasilił się ruch turystyczny w Parku Krajobrazowym „Dolina Słupi”. Priorytetowym zadaniem do wykonania był przegląd stanu technicznego kładek rowerowych na dopływach Słupi. Wysoki stan wód spowodował liczne uszkodzenia i podtopienia konstrukcji drewnianej kładek, mostków.

Naprawie i konserwacji poddane zostały kładki:

- kładka na Kwaczej (dł. 12 mb) wymiana nadwodnej konstrukcji,
- kładka na Skotawie (wymiana desek na dł. 14 m),
- kładka na Głaźnej w m. Krępa (wymiana uszkodzonych desek, konserwacja),
- kładka na ścieżce przyrodniczej w Gałąźni Małej (bieżąca konserwacja).

Przez teren Parku poprowadzona jest trasa rowerowa o długości 140 km pn. „Szlakiem Doliny Słupi”. W wyniku prac leśnych oraz remontu dróg część oznakowania uległa zniszczeniu lub wymagała naprawy. W I półroczu wymieniono oznakowanie na trasie rowerowej ze Słupska do Jasienia (ustawiono 18 słupków z oznakowaniem), w kolejnym wymienionych zostało 20 sztuk tablic kierunkowych.

Na bieżąco usuwane były wszelkie uszkodzenia oraz prowadzono bieżącą konserwację elementów drewnianych urządzeń turystycznych, takich jak: ławy, stoły, stojaki. Zniszczone tablice wymieniano na nowe, większość prac wykonywana była we własnym zakresie.

Edukacja ekologiczna

Uzupełnieniem działań w ramach przedmiotowego zadania pn. „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**” jest prowadzenie edukacji ekologicznej, mającej na celu zmianę postaw, szerzenie wiedzy na temat podejmowanej działalności oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Dzięki prowadzonym przez Park działaniom przyczyniono się do zmniejszenia skali zagrożeń na które narażone są najcenniejsze siedliska i gatunki związane z doliną rzeczna. Szczególną uwagę poświęcono rzekom w związku z ogłoszonym Rokiem Wisły i Rokiem Rzek Pomorza, w tym rzekom włosienicznikowym oraz ochronie naturalnego tarła ryb łososiowatych. Wiele uwagi poświęcono także ochronie nietoperzy i płazów a także zagrożeniom wynikającym z rozprzestrzeniania się w dolinie rzecznej gatunków inwazyjnych, działalności człowieka i innych. Przekazywano odbiorcom treści dotyczące prowadzonej przez Park czynnej ochrony oraz uświadamiano społeczeństwu potrzebę ochrony przyrody i krajobrazu. Realizując edukację ekologiczną współpracowano z samorządami, jednostkami oświatowymi i kulturalnymi, zarządcami obszarów Parku,

organizacjami ekologicznymi. Edukacja prowadzona była dla wszystkich grup wiekowych. Założone cele osiągnięto poprzez prowadzenie ciągłej edukacji zarówno w salach szkolnych jak i w terenie. W **2017** roku odnotowano **4798** odbiorców, w tym **2720** osób to uczestnicy akcji edukacyjnych.

Ponieważ w 2017 r. Park nie posiadał sali edukacyjnej większość zajęć prowadzono w terenie, szkołach i innych placówkach. Organizując duże imprezy plenerowe na stoisko Parku przygotowano atrakcyjne dla odbiorców pomoce dydaktyczne, plansze i gry wielkoformatowe, m.in. zaprojektowano i wykonano dwie gry planszowe wielkoformatowe (Ryby wędrownie-dlaczego wymieramy oraz Poznajemy drzewa), wspomagające prowadzoną przez nas edukację. W 2017 roku uczestniczono w akcjach ekologicznych i konkursach zarówno lokalnych jak i wojewódzkich.

Przeprowadzono etap parkowy (13.01.2017) oraz wojewódzki (**24.03.2017** w Kaszubskim PK) konkursu **Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski**.

W ramach obchodów Dnia Ziemi po raz czwarty współpracowano ze SP w Kobylnicy przy organizacji regionalnego konkursu „**Owady, owadziki, owadziska**” (12.04.2017). Z tej samej okazji współorganizowano z Przedszkolem Miejskim nr 5 w Słupsku Eko-zabawę dla przedszkolaków pn. „**Ekologia w wierszu, tańcu, i piosence**”, która odbyła się w dniu 21 kwietnia 2017.

We współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku po raz szósty zorganizowano konkurs literacko-plastyczny „**Na mapie świata jest takie miejsce**”, w 2017 roku pn. „**Moja Dolina Słupi**”. Uczestnikami konkursu byli uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Ich zadaniem było napisanie listów o przyrodzie PK „Dolina Słupi”. Konkurs podsumowano na wernisażu w bibliotece w dniu 24 maja 2017 roku. Finałiści konkursu wzięli udział w warsztatach w gospodarstwie agroturystycznym „Wędrowna barć” w dniu 8 czerwca 2017 roku.

Po raz XVIII w dniu 05.06.2017 współorganizowano warsztaty terenowe dla szkół podstawowych z gminy Kobylnica pn. „**Ekolandia**”. W związku z Rokiem Wisły warsztaty odbyły się nad rzekami Kwaczą i Kamienną. W zakresie współpracy z osobami niepełnosprawnymi zorganizowano także warsztaty terenowe dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Damnicy i Słupsku oraz Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym koło w Słupsku. Wychowankowie SOSW w Damnicy uczestniczyli w zajęciach w gospodarstwie „Wędrowna barć”. Akcję „pożyteczne pracusie” zakończono w listopadzie podsumowaniem konkursu plastycznego.

Przygotowano i przeprowadzono XXVI Konkurs Wiedzy o Ochronie Przyrody i PK „Dolina Słupi” pn. „**Rzeki żywe arterie krajobrazu**”. W konkursie wzięło udział **13** szkół z miasta Słupska oraz powiatów słupskiego i bytowskiego. W ramach przygotowań do konkursu odbyły się dwa spotkania warsztatowe dla uczniów w Słupsku.

Zorganizowano lub współorganizowano plenerowe akcje edukacyjne, rajdy: „**Bioróżnorodność- poznaj by zachować**”- 2 dniowa akcja w Trójmieście; **Słupska Noc Nietoperzowa**; dwa pikniki żeglarskie; **IV Rajd Rowerowy „Szlakiem Doliny Słupi**”; rajd na orientację **Pazur Gryfa**. W miesiącu lipcu Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” był organizatorem tzw. **Małej bioróżnorodności podczas Jarmarku Gryfitów** na bulwarze nad Słupią. Mieszkańcy Słupska i okolic oraz turyści mieli okazję na kilkunastu stoiskach

uczestniczyć w przygotowanych zajęciach edukacyjnych związanych z rzeką i jej bioróżnorodnością.

W październiku przygotowano **wystawę grzybów**, która od kilku już lat cieszy się dużym zainteresowaniem. Na wystawie pokazano gatunki grzybów zarówno jadalnych jak i trujących. Dużą uwagę poświęcono także porostom i grzybom nadrzewnym oraz znaczeniu grzybów w obiegu materii w przyrodzie. Także w miesiącu październiku zaproszono chętnych na **Spacer Krajobrazowy do Krzyni** z okazji Dnia Krajobrazu.

Z oszczędności, które pozostały po realizacji zaplanowanych działań, zakupiono stoły do sali ćwiczeniowej w powstającym Centrum Edukacji Ekologicznej „Słupia – rzeka wiedzy”.

Szkolenia pracowników PKDS

W 2017 r. pracownicy PKDS uczestniczyli w konferencjach i szkoleniach:

1. 28-31.03.2017 r. – „Rola parków narodowych w rozwoju nauk przyrodniczych oraz znaczenie monitoringu przyrodniczego w zarządzaniu obszarami chronionymi w Polsce” w Białowieży.
2. 21-23.04.2017 r. – wiosenna sesja Klubu Przyrodników, która odbyła się pod hasłem „Rzeki – jak je chronić?” w Kudowie Zdrój.
3. 10-11.05.2017 r. - „Makrobentos rzek” w Zaborskim Parku Krajobrazowym.
4. 6-8.06.2017 r. – wewnętrzne warsztaty siedliskowe w Kaszubskim Parku Krajobrazowym oraz Wdzydzkim Parku Krajobrazowym.
5. 19-21.09.2017 – Ogólnopolskie Szkolenie dla Edukatorów Ekologicznych „Edek na grzybach” w Szymbarku i Schodnie.
6. 25-27.09.2017 r. – konferencja pt. „Czynna ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk na obszarze Natura 2000 „Ostoja Wigierska” – doświadczenia i perspektywy, która odbyła się w Gawrych Rudzie.
7. 27-28.10.2017 r. – Ogólnopolskie Forum Przyjaciół Drzew we Wrocławiu.
8. 17-19.11.2017 r. - Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna w Wieżycy.
9. 1-3.12.2017 r. - VII Ogólnopolska Konferencja Sowy Strigiformes Polski w Piechowicach.
10. 7-8.12.2017 r. - wewnętrzne warsztaty GIS, które odbyły się w Błękitnej Szkole we Władysławowie.

Pkt. 8. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W ramach zadania „promocja Województwa Pomorskiego oraz Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych na konferencji międzynarodowej Green Week w Brukseli” w dniach 30 maja – 3 czerwca delegacja pracowników z Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych z Zielonej Szkoły w Szymbarku i Schodnie, z Błękitnej Szkoły we Władysławowie oraz z Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej w Gdańsku miała możliwość wzięcia udziału w przedsięwzięciu. W tym roku hasłem przewodnim były "zielone miejsca pracy" Green jobs for a greener future! Nasi pracownicy pojechali do Brukseli (jako żywe przykłady zielonych pracowników) posłuchać o perspektywach na przyszłość ale także

podzielić się wiedzą o tym jak zielone miejsca pracy funkcjonują w Polsce. Dzieląc się wiedzą o niuansach naszej codziennej pracy edukacyjnej zaprosiliśmy do współpracy Wiktora Malinowskiego z Teatru Delikates wzbudzając zainteresowanie w Residence Palace - International Press Centre perspektywą spaceru z głową w chmurze! Zastosowaliśmy happening ponieważ w edukacji liczy się czasem zaskoczenie i duża kreatywność, poza niezaprzeczalną i niepodważalną rzetelną wiedzą. Po powrocie z Brukseli na stronie Centrum uzupełniona została zakładka „O nas/About us” o anglojęzyczną prezentację o zielonych miejscach pracy w PZPK. Na okoliczność prezentacji PZPK w Brukseli zostały wykonane zakładki magnetyczne z informacją w j. angielskim.

W ramach zadania **warsztaty dla pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych** w 2017 r. odbyły się następujące spotkania:

Warsztaty siedliskowe - w dniach 6-8 czerwca w Ośrodku Edukacji Ekologicznej odbyły się Warsztaty Siedliskowe 2017’ dla pracowników PZPK. Warsztaty prowadzili pracownicy PZPK – Sebastian Nowakowski i Elwira Ahmad. W trakcie 3 dni uczestnicy zapoznali się z następującymi zagadnieniami: łąki i niżowe murawy śródlądowe w systemie fitosocjologicznym i programie Natura 2000, bioróżnorodność i walory krajobrazowe łąk ze szczególnym uwzględnieniem KPK, łąki w programach rolnośrodowiskowych. Wśród zajęć praktycznych znalazły się: ćwiczenia florystyczne i fitosocjologiczne oraz wstęp do pracy z kartą dla chronionego siedliska przyrodniczego 6510 wg metodyki GIOŚ - łąka świeża w Brodnicy Górnej, ćwiczenia florystyczne i fitosocjologiczne oraz ocena stanu chronionego siedliska przyrodniczego 6510 wg metodyki GIOŚ kompleks łąk świeżych i wilgotnych w Miłoszewie, układy murawowe na wydmie śródlądowej w Szwedzkim Ostrowiu - ćwiczenia florystyczne z omówieniem problematyki identyfikacji takich muraw w systemie Natura 2000, roślinność torfotwórcza na dawnych łąkach zmiennowilgotnych na Wyspie Sidły - ćwiczenia florystyczne oraz dyskusja nt. działań ochronnych w trudniejszych obiektach.

Warsztaty entomologiczne - W Kaszubskim Parku kontynuowana jest inwentaryzacja łąk podmokłych pod kątem cennych gatunków motyli i ważek na łąkach podmokłych, dlatego też na terenie Parku zostały zorganizowane dla pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych warsztaty entomologiczne pt. „ Motyle i ważki łąk podmokłych”. Prowadzącym warsztaty był pan mgr Grzegorz Jędro , który już trzeci rok zajmuje się inwentaryzowaniem łąk podmokłych na terenie Parku. W pierwszym dniu warsztatów uczestnicy zapoznali się z przebiegiem i wynikami wykonanych inwentaryzacji przez pana Jędro a następnie wysłuchali wykładu na temat budowy, rozwoju, rozmnażania oraz rodzaju siedlisk dla poszczególnych gatunków motyli i ważek. Kolejny dzień warsztatów to praca w terenie. Pogoda dopisała więc uczestnicy warsztatów uczyli się samodzielnego łapania owadów tak aby nie zrobić im krzywdy oraz rozpoznawania złowionych egzemplarzy. W czasie poszukiwań osobników do rozpoznawania udało nam się zaobserwować niezwykle cenny gatunek ważki – iglice małą (Nehalennia speciosa). Jest to gatunek ważki objęty ochroną gatunkową ze strefą ochronną 100 m. Zaobserwowaliśmy również w naturalnym siedlisku dostojkę eunomię (Boloria eunomia) gatunek motyla, którego nie notowano od wielu lat w północno-zachodniej części Polski.

Celem zorganizowania warsztatów entomologicznych w Kaszubskim Parku Krajobrazowym i Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku było pogłębienie wiedzy entomologicznej z zakresu motyli i ważek przez pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych oraz zapoznanie się z metodyką wykonywania inwentaryzacji i monitoringu z zakresu entomologii.

W ramach zadania „warsztaty ...” zostało również opłacone wyżywienie pracowników PZPK podczas warsztatów „Makrorentos rzeczny” w Zaborskim Parku Krajobrazowym.

W miesiącu sierpniu Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych był współorganizatorem wraz ze stacją Morską Uniwersytetu Gdańskiego im. Profesora Krzysztofa Skóry Letniego Kursu Ichtiologii Morza.

W dniach od 19.09.2017 do 21.09.2017 Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych zorganizował II Ogólnopolskie Szkolenie Edukatorów. Uczestnicy szkolenia byli zakwaterowani w placówkach edukacyjnych PZPK: Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku i Zielonej Szkole w Schodnie. W przedsięwzięciu wzięli udział przedstawiciele **19 parków krajobrazowych z całej Polski**. Szkolenie zakończyło się wystawą grzybów na **Rynku Miasta w Kościerzynie**, podczas której można było zobaczyć **110 gatunków grzybów**, zebranych przez uczestników szkolenia.

Warsztaty były prowadzone przez wybitnych specjalistów: prof. Wiesława Fałtynowicza – lichenologa (porosty Kaszubskiego i Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego) i dr Grzegorza Fiedorowicza – mykologa (grzyby Kaszubskiego i Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego). Podczas wykładów podkreślano rolę grzybów w przyrodzie i ich ogromną różnorodność form. Zaproszeni specjaliści byli wspierani przez pracowników PZPK Agnieszkę Kowalewską (lichenolog z TPK) i Sebastiana Nowakowskiego (botanik i mykolog z PKMW). Podczas warsztatów terenowych rozpoznawano i oznaczano napotkane gatunki grzybów i porostów. Nie zabrakło również różnych ciekawostek i informacji o tym jak bezpiecznie przyrządzać grzyby do konsumpcji. Podkreślano też fakt, iż podczas zbioru nie powinno się ucinać trzonu grzyba i pozostawiać jego resztek w ziemi, prawidłowo powinno się wykroić go z podłoża, a powstały otwór delikatnie zasypać ściółką. Pierwszy dzień szkolenia został zakończony warsztatami z papier-mâché.

Drugiego dnia szkolenia uczestnicy wzięli udział w grze zorganizowanej na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Zwieńczeniem warsztatów była wystawa grzybów na **Rynku Miasta** w Kościerzynie, zorganizowana wspólnie z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w trzecim dniu Szkolenia. Na wystawie udało się zgromadzić aż **110 gatunków grzybów**. Wystawę odwiedziły liczne grupy dzieci i młodzieży oraz osoby dorosłe z Kościerzyny i jej okolic. Odwiedzający uczyli się odróżniania grzybów jadalnych od trujących, poznali skutki zatrucia grzybami. Była również okazja do zweryfikowania wielu obiegowych opinii o grzybach.

W dniach 16-18 października Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych był współorganizatorem wraz z Politechniką Gdańską polsko-holenderskich warsztatów „Adaptacja miast do zmian klimatycznych”. Studenci biorący udział w warsztatach zostali zapoznani z trendami zmian klimatycznych w skali globalnej i lokalnej oraz możliwościami i

ograniczeniami adaptacji obszarów zurbanizowanych do zmian klimatycznych. Projekt zrealizowano w formie wykładów eksperckich, wizji lokalnych, wywiadów z ekspertami, mieszkańcami i użytkownikami analizowanego terenu oraz w ramach pracy grupowej. Studenci otrzymali zadanie, które polegało na zidentyfikowaniu problemów (obecnych i możliwych) związanych ze zmianami klimatycznym na analizowanym terenie oraz zaproponowaniu ich rozwiązań. Skupiono się na zagrożeniach, takich jak: zanieczyszczenia wody i powietrza, ryzyko powodziowe (zarówno w ujęciu powodzi miejskich jak i bliskiej obecności morza i podwyższającego się poziomu morza), minimalizacja efektów tzw. miejskiej wyspy ciepła, degradacja obrzeży miasta, ochrona bioróżnorodności terenów przylegających do wód morskich i słodkich.

W dniach 7-8 grudnia odbyły się kolejne warsztaty poświęcone GIS-owi. W tym roku skupiliśmy się na doskonaleniu warsztatu pracy oraz wymianie doświadczeń pomiędzy pracownikami PZPK.

Wykonanie projektu zagospodarowania edukacyjnego wokół siedziby PZPK w Słupsku.

Wykonano dokumentację projektowo-kosztorysową zagospodarowania edukacyjnego terenu działki nr 174/5 w Słupsku przy ul. Poniatowskiego 4a, pod działalność edukacyjną prowadzoną przez Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”. Przedmiotowa działka o łącznej powierzchni 6511 m², zabudowana jest budynkiem o powierzchni 1912 m². Prace projektowe uwzględniły specyfikę parku „Dolina Słupi” i zakres prowadzonej przez park edukacji ekologicznej. Przygotowany projekt zagospodarowania zakłada m.in. modelownie istniejącej roślinności i zaplanowanie nasadzeń. Uwzględnia stanowiska edukacyjne umożliwiające „aktywną” edukację w zakresie walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, zaplanowana jest mała infrastruktura do celów edukacji ekologicznej, m.in. otwarta przestrzeń szkoleniowa z miejscami do siedzenia, edukacyjny plac zabaw, schronienia dla zwierząt itp.

Wykonanie „Koncepcji rewitalizacji zabytkowej alei lipowej Rzucewo – Osłonino”

Aleja Lipowa biegnąca od Rzucewa do Osłonina jest jedną z najpiękniejszych alei przydrożnych w województwie pomorskim. Jej wiek sięga II połowy XVIII wieku i jak głosi legenda do jej powstania przyczynił się Jan III Sobieski, mający w posiadaniu majątek w Rzucewie. Aleję o długości ok. 1,8 km, tworzy 240 drzew, wśród których przeważają lipy i klony zwyczajne, występują także dęby i kasztanowce. Wiek i wymiary drzew są zróżnicowane, ponieważ sadzone były w różnych okresach czasu. Najgrubsze drzewo osiąga wymiary ponad 7 m obwodu na wysokości 1,3 m. Cała aleja została wpisana do rejestru pomników przyrody w 1955 r. Pierwotnie aleja miała postać czterzędową z dwoma szpalerami drzew posadzonymi po obu stronach drogi. Obecnie wiele z tych sędziwych drzew wypadło w wyniku chorób i uszkodzeń mechanicznych a także długoletniego zaniechania zabiegów pielęgnacyjnych. Proces ten będzie szybko postępował z uwagi na wiek i stan zdrowotny najstarszych drzew, stanowiących cenne siedlisko dla wielu gatunków grzybów (w tym porostów), bezkręgowców, drobnych ssaków i ptaków drapieżnych. Wiele drzew nosi ślady dawnych zabiegów pielęgnacyjnych polegających m.in. na wypalaniu wnętrza dziupli, zakładaniu betonowych plomb oraz przycinaniu konarów. Niektóre ze starszych drzew

posiadają bardzo duże ubytki drewna w postaci dziupli i kominów, w wielu przypadkach zajmujących większość przekroju drzewa. Aleja w Rzucewie zwana „Aleją Sobieskiego” jest nie tylko obiektem cennym ze względów przyrodniczych, ale stanowi razem z pałacem w Rzucewie, unikalną krajobrazowo i kulturowo całość. W drugiej połowie 2017 roku wykonano koncepcję rewitalizacji zabytkowej alei, która zawiera:

1. Wykaz drzew tworzących aleję wraz z ich charakterystyką obejmującą: gatunek, obwód i pierśnica, lokalizacja GPS z dokładnością do 30 cm w poziomie, opis pokroju, inwentaryzacja gatunków chronionych występujących w alei.
2. Opis stanu zdrowotnego i statyki drzewa z wykorzystaniem oceny wizualnej drzew VTA (Visual Tree Assessment),
3. Wykaz zabiegów pielęgnacyjnych wraz z harmonogramem ich realizacji w perspektywie 10 lat.
4. Koncepcję planowanych nasadzeń oraz pielęgnacji drzew odrosłych i samosiewów.
5. Dokumentację fotograficzną.
6. Koncepcję ścieżki edukacyjnej.
7. Analizę wpływu planowanego remontu drogi asfaltowej biegnącej środkiem alei.
8. Kosztorys wszystkich planowanych działań rewitalizacyjnych w alei wraz z wykonaniem ścieżki edukacyjnej.

Zakup rolet zaciemniających do Sali edukacyjnej Słupia – rzeka wiedzy.

W miesiącu grudniu zostały zakupione rolety zaciemniające do Sali edukacyjnej „Słupia – rzeka wiedzy”.

Remont ogrodzenia Widno i elementów zagospodarowania edukacyjnego Wolność

W ostatnich miesiącach 2017 roku został wykonany remont ogrodzenia edukacyjnego w Zaborskim Parku Krajobrazowym w miejscowościach Widno i Wolność. Wykonano również inwentaryzację i projekt obiektów małej architektury i elementów infrastruktury turystycznej w ZPK oraz projekt tablicy informacyjnej wykonany zgodnie z założeniami zabudowy regionalnej we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym.

W ramach zadania „**Promocja Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych**” został wydany drukiem album „Rzeki Pomorza” w nakładzie 2 000 egzemplarzy, został zakupiony album „Trójmiejski Park Krajobrazowy – Cztery Pory Roku” – 50 egzemplarzy, dodruk 2 wcześniejszych albumów „Lasy zielony Skarbiec Województwa Pomorskiego” oraz „Krajobrazy Województwa Pomorskiego” w ilości 1 500 egzemplarzy każdego albumu. W grudniu ukazał się kalendarz „Aleje Pomorza” w ilości 2 000 sztuk. Zakupiono również wydawnictwo "Światowy rezerwat biosfery Bory Tucholskie".

W ramach promocji została wsparta największa edukacyjna akcja plenerowa – Bioróżnorodność – poznaj by zachować! W ramach akcji zostały wykonane koszulki dla wszystkich edukatorów, transport materiałów edukacyjnych, promocja w Radiu Gdańsk oraz przeprowadzenie plenerowych warsztatów edukacyjnych „Hotelik tarło”.

We wrześniu Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych był promowany w Tczewie w ramach akcji plenerowej „Bieg na rzecz Ziemi”.

W ramach zadania został zakupiony aparat fotograficzny wraz z obiektywami. Służy on pracownikom PZPK wykonywaniu fotografii zarówno dokumentacyjnej jak i profesjonalnych zdjęć służących promocji PZPK.

W ramach szkoleń pracowników został opłacony udział oraz egzamin jednego pracownika, Pani Elwiry Ahmad w Kursie inspektora drzew. Pani Ahmad jest jedyną osobą w PZPK, która prowadzi wizje terenowe oraz przygotowuje opinie do wydania decyzji o wycince drzew dla Departamentu Środowiska i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego.

Szkolenia i konferencje pracowników PZPK

W 2017 r pracownicy PZPK uczestniczyli w konferencjach i szkoleniach:

1. 20.10.2017. Konferencja organizowana przez Popradzki Park Krajobrazowy „Utrzymanie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich poprzez prowadzenie gospodarki pasterskiej – Barbara Utracka-Minko, Krzysztof Buda
2. 17-19 listopada 2017 – II Zjazd Obrączkarzy, Gdańsk – Sobieszewo – Jowita Kurach, Marcin Węsiora
3. - 17-19.11.2017. XXVI Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna – Józef Wysiński
4. 1-3.12.2017 r. - VII Ogólnopolska Konferencja Sowy Strigiformes Polski w Piechowicach – Barbara Gawlak